UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL" BUCUREŞTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ŞI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:
autorităţi şi instituţii 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 12 luni 360 „
6 luni 190 „

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA
BUCUREŞTI I Str. Brezoianu 23
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREŢUL 6 LEI

ANUL LI Nr. 25
SAMBATA 20 IUNIE 1942
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

LUCIAN BLAGA ŞI PROBLEMA CREDINŢEI

de ION OANĂ

Ultima operă a subtilului gânditor face parte din „trilogia valorilor" care în sistemul său filosofic împlineşte „trilogia cunoaşterii" şi „trilogia culturii". „Religie şi spirit" urmează astfel studiului „Artă şi valoare", fiind pe aceeaşi linie a problematicei axiologice. Fenomenul religios care circumscrie preocupările lucrării de faţă, e privit dintr'un unghiu filosofic. Autorul precizează că perspectiva empiric-ştiinţifică din care ar putea fi privită această problemă e inaptă unei viziuni de ansamblu, iar perspectiva teologică din care deasemenea se poate pleca (şi obişnuit, de aici se porneşte) în explorarea acestui subiect, suferă de carenţa altui neajuns: „Poziţia teologică faţă de fenomenul religios apare totdeauna alterată de credinţa că o anumită religie este privilegiată, aceasta datorită unei pretinse origini neumane sau graţie unei particulare revelaţii de natură divină". Investigaţia se operează deci pe tărâmul filosofiei religiei, autorul propunându-şi să arate „cum se constituesc valorile religioase ale spiritului uman" înţelegând prin acesta din urmă spiritul uman creator de cultură.

După ce în primele şapte capitole ale lucrării ni se arată fenomenul religios sub diferitele sale forme de manifestare, (dela Inzi până la creştinism), insistându-se asupra stării mistice care „se integrează în ordine umană ca şi alte fenomene ale spiritului creator" în alte două capitole se insistă, cu o pătrundere nu dintre cele comune, asupra „credinţei-cutremur" a lui Sören Kierkegaard şi asupra „religiozităţii-fior" a lui Goethe, pentru ca în cele din urmă să ni se prezinte o definiţie a religiei care e însoţită de un minuţios examen asupra teoriilor existente în acest domeniu şi în special asupra categoriei „sacrului" în concepţia lui Rudolf Otto, — ultimul capitol fiind destinat unei generale lămuriri a stării de extaz mistic.

In întâia parte a studiului pe care o numim (dealtfel destul de impropriu) descriptivă, ni se arată — pe lângă expunerea celor mai principale forme de religiuni — legătura ce există între factorii stilistici şi fenomenul religios ca atare. Numai ţinându-se seama de această condiţionare, se va putea explica de ce la Inzi divinitatea e suplinită de „golul metafizic"; de ce la Chinezi în structura religiozităţii nu intră orizontul indefinit „de rotocoale" al lui Tao; de ce la Perşi religiozitatea se reduce în ultimă analiză la conştiinţa că insul uman trebue să colaboreze ca „aliat politic" cu Dumnezeu care promovează „sănătatea cosmică", pe când la vechii Greci această religiozitate e dependentă de „spaţiul mărginit intramundan" în care zeii Olimpului convieţuiesc cu oamenii intr'o „familiaritate ierarhică".

Cu toate că starea mistică e îndeobşte privită ca desfăşurându-se dincolo de coordonatele umane, totuşi ea poartă pecetea categoriilor stilistice. Autorul arată aceasta întemeindu-se pe o solidă argumentare. Dar în constituirea fenomenului religios, pe lângă aceste stări extremiste se întâlneşte şi o alta mai frecventă: credinţa obişnuită. Această credinţă nu înseamnează o religiozitate anemică; ea e susceptibilă de extreme tensiuni. E deajuns să ne gândim la acel tipic reprezentant al orientării protestante, la Sören Kierkegaard. Marele său cutremur e „o religiozitate în care se amestecă agitaţia lăuntrică, efortul, problematizarea, hotărîrea, cugetul..." Spunând acestea însă, implicit am pus la temelia credinţei acelaşi mănunchiu de factori stilistici pe care i-am găsit şi la baza stării mistice. (In speţă, la Kierkegaard, caracteristicile spiritualităţii protestante). Aceste categorii subconştiente le vom putea urmări şi în polivalenta „religiozitate-fior" a lui Goethe, unde concepţia despre un „Dumnezeu trans-imanent" permite asimilarea unor varii elemente. Mai mult chiar: însăşi revelaţia divină, atunci când există, cu toate că la prima vedere pare complet străină de plăsmuirile umane şi deci sustrasă factorilor stilistici, la o mai atentă cercetare se observă că suferă acţiunea modelatoare a matricei stilistice.

Această capitală importanţă a factorilor stilistici în constituirea valorilor religioase odată stabilită, autorul trece — în partea constructivă a studiului — la definirea religiei.

Schleiermacher definise religia ca fiind sentimentul „dependenţei necondiţionate" pe care omul îl încearcă faţă de absolut, de Dumnezeu. Această „sentimentalizare a religiei", cât şi raportarea ei la infinit, defineşte însă numai o anumită religiozitate: „religiozitatea romantică de inflexiuni panteiste". Definiţiile lui Max Scheler şi Paul Tillich sunt deasemenea nemulţumitoare, întrucât permit înglobarea sub aceeaşi etichetă nu numai a specificităţii religiei, ci şi a actului poetic (la Scheler) şi a metafizicei (la Tillich). Lucian Blaga propune următoarea definiţie: „Religia circumscrie, în oricare din variantele ei, capacitatea de auto-totalizare sau de auto-depăşire a fiinţei umane în corelaţie ideală cu totala existenţă, dar mai ales în corelaţie ideală cu ultimele elemente sau coordonate ale misterului existenţial în genere pe cari omul şi le revelează sau şi le socoate revelate".

Această capacitate de auto-totalizare sau de auto-depăşire „în corelaţie ideală" cu ultimele coordonate ale misterului existenţial, nu poate fi niciodată perfectă, absolută, nici chiar în starea de extaz, deoarece ea e înfrânată de înseşi funcţiile categoriale de natură stilistică ce stau la baza ei. (Să se observe perfecta încadrare a acestui fapt în ordinea generală a sistemului filosofic blagian, unde Marele Anonim, prin frânele şi cenzura transcendentă, împiedică revelarea misterului existenţial).

In ordinea spiritului uman — pe pragul acestei tentative de a revela religia, se găseşte învecinată cu metafizica, arta şi ştiinţa. Prin ce se deosebeşte de acestea? „In artă... care se realizează pe un plan de intuiţie... încercările revelatorii nu privesc neapărat elementele ultime sau coordonatele înseşi ale misterelor existenţei, ci orice mister şi orice aspect al acestuia". In ştiinţă, care se realizează pe un plan de construcţii schematice şi conceptuale, încercările privesc deasemenea orice mister. (Atât arta cât şi ştiinţa corespund unor interese parţiale ale fiinţei umane). Metafizica însă tinde să reveleze coordonatele ultime ale misterelor existenţiale, ca şi religia. Deosebirea constă în faptul că „metafizica participă preponderant sau exclusiv pe calea cunoaşterii la ordinea pe care omul şi-o revelează. Prin religie, fiinţa umană se auto-totalizează în faţa ordinei ce şi-o revelează, adică fiinţa umană participă la ordinea în chestiune cu cunoaşterea, cu efectele, cu voinţa, cu presimţirea, cu intuiţia, cu imaginaţia şi cu tot fondul subconştient al dorin-

(Urmare în pagina 6-a)

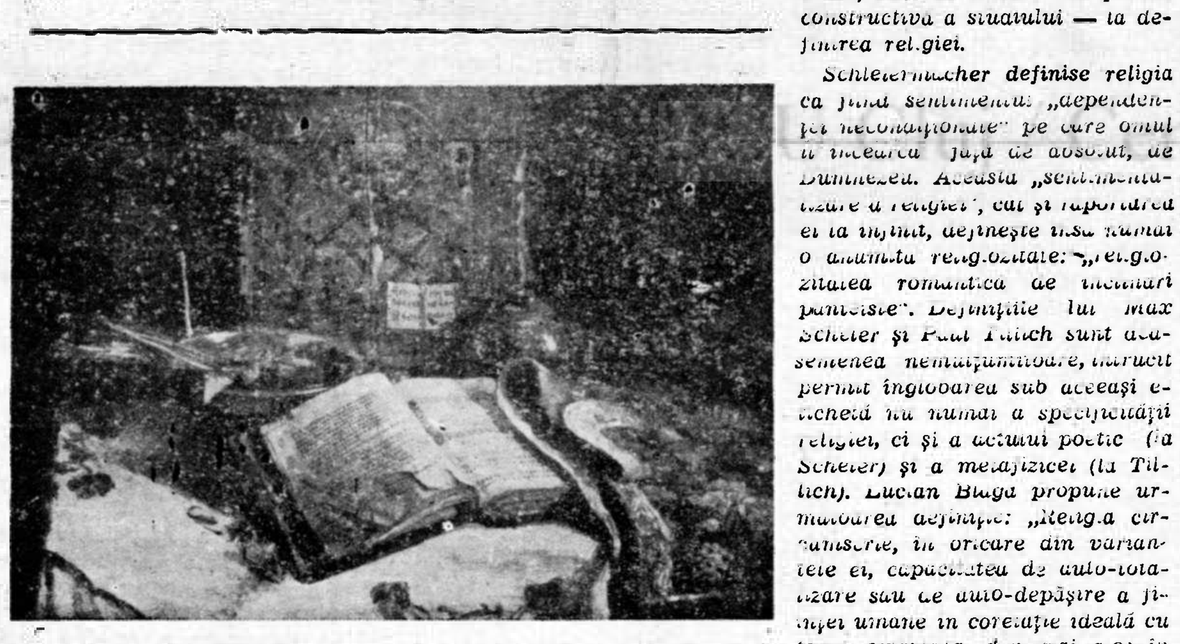

CONSTANTIN BÂRNEANU — Sfeştanie la ţară

Confesiuni

de LAURENŢIU FULGA

Sunt câteodată ceasuri când spiritul mă copleşeşte până în agonie şi atât de dureros existenţa mea se consumă în suprema existenţă a spiritului, că toată fiinţa-mi este ca un rug care arde, necontenit arde. Iar insistenţa macerantă a lucidităţii în toate aceste acte de cunoaştere tragică mă înfioară. Câteodată sunt capabil să-mi urăsc şi conştiinţa, că prea sunt altfel decât om şi acest „altfel" încet mă apropie mai mult de spaţiul demonic, decât de cel divin.

Deaceea, adeseori gândesc că Dumnezeu ar face cel mai demn lucru — dacă mi-ar lua înapoi spiritul, lăsându-mă o simplă materie neînsufleţită — care să trăiască dincolo de sine însăşi, fără niciun control şi fără nicio suferinţă. Nu mai îmi pot suporta prezenţa în lume, tocmai pentrucă sunt convins că nu întregesc cu nimic planurile lumii. Nu este asta o sinceritate chinuitoare? Recunosc că stric armonia generală, pentrucă dezarmoniile mele sunt mai necuprinzătoare în ea şi mai ofensive decât liniştea şi comodităţile biologice ale lumii. Lumea îmi apare prea în exterior şi de câte ori stau faţă în faţă cu diformele ei feţe, îmi dau seama câtă dezordine inconsecventă şi zadarnică prezintă lumea mea interioară.

Nu înţeleg de ce Dumnezeu m'a creiat, când văd bine că nu folosesc cu nimic nimănui. Mereu mă găsesc ori înaintea ori înapoia vieţii, dar niciodată în timpul prezent. Nu ştiu cine este de vină. Eu n'am încercat să mă sacrific până la sfârşit pentru ceva. Nu m'am dedicat niciunei ordine spirituale. N'am fost capabil să iubesc nicio femee, nici măcar un om simplu şi comod n'am putut fi. Ştiu o mulţime de lucruri, am citit sute şi mii de cărţi, mi s'au descoperit chiar câteva mistere extraordinare — dar tot n'am aflat nimic. Am învăţat jocul stelelor, dar în niciuna din ele nu m'am găsit. Am văzut oameni născându-se şi murind, dar n'am avut niciodată revelaţia naşterii sau morţii mele.

Şi toate acestea din cauza spiritului meu, din cauza acestei blestemate prelungiri a focului sacru din actul antidivin al lui Prometeu. Toate astea, pentrucă sunt prea lucid de toate câte se petrec în jurul meu şi la evoluţia sau regretul cărora nu pot lua parte. Merg mereu contra timpului meu istoric — şi dacă n'aş cunoaşte istoria filosofiei sau n'aş fi fost învăţat să mă închin unui singur Dumnezeu, m'aş crede un om primitiv şi păgân. Mă jicneşte ataşamentul şi persistenţa vieţii. Oriunde intru, oriunde mă refugiez, orice salvare caut — viaţa se târăşte pe urmele mele ca un şarpe neertător, nu mă părăseşte niciodată, pe mine mă vrea mai mult decât pe ceilalţi.

(Urmare în pagina 3-a)

Perspective

E greu să reiei un fir pe care l-ai întrerupt: de pe depănătura cu ghem capetele iţelor înşurubate-s parcă nici n'au fost vre-odată capete, şi ghemul parcă s'a născut pe de-a'ntregul aşa, închis, ca un ghevint.

Am învăţat să înnumăr iţele în care a fost ţesută pânza, şi să deosebesc de inişor, borangicul. Năframa aleasă în degete de alesătura cu spata, încreţul de pielea găinii sub alıţă, şi alte multe tertipuri femeieşti, nevrednice de meseria trufaşă de bărbat, dar care numai ele lipsiseră sufletului, ca să se simtă suflet. Pe nesimţite, a început a nu-mi mai fi tot una dacă floarea de arniciu roşu iese din bătătură ori din urzeala ce o întreagă perspectivă de lume şi de viaţă, care ţi se deschide pieziş sau curmeziş, dacă te aşezi de-a lungul sau de-a latul războiului de ţesut, după cum ţi-o cere lucrul mâinilor pe care le venerezi privindu-l.

Incepi să te întrebi, după şcoala aceasta pe care ţi-o face saveica, dacă din bătătură sau din urzeală s'au ales, la ţesutul dintâi al lumii, constelaţiile specifice ale sufletului ce-ţi trâmbiţezi în versuri, şi constelaţiile făpturii în general. Alesătură de mâna-lumină a Domnului, sufletul şi lumea s'au brodit după izvoade deasemenea dar pereche, şi nu ţi-e tot una să ştii ce-i bătut şi ce-i urzit în tine: cugetul cel mai trufaş începe să se îndoiască dacă-i de cânepă neghilită sau de borangic, şi parcă tot mai bine i-ar veni să afle ca-i din buruiana meliţată şi toarsă, decât că firul de preţ al făpturii sale i l-au tors viermii. Aristocraticul borangic vine din viscere, şi încă din viscerele unui nevertebrat anular, scârbos ca balele însăşi ale materiei.

Viermele e şi el făptură şi toate făpturile una sunt în Domnul. Am văzut babe care făceau pomană şi praznic pentru gândacii de mătase ucişi în gogoaşă, înainte de a'o putea sparge ca să se întraripeze: babele ştiau că zădărniciseră un sbor şi o chemare şi văduviseră razele soarelui de oglinda unor aripi pâlpâitoare.

Păcatul lor se ispăşea însă mai curând decât prin milostenie şi acatiste, prin ţesătura firelor de soare concentrat, pe care viermele jertfit n'o bănuise măcar, lipicios şi birocratic cufundat în necontenita lui muncă inconştientă: devorarea frunzelor de agud.

Borangicul ieşit din mâinile ce'mpărţiseră pomeni, cerşindu-şi mântuirea, era el însuşi semnul mântuirii: nu-i e dat oricui, într'adevăr, să-şi vadă rodul mâinilor strălucind asemeni flamurilor de crin pur, ceresc sbucnite spre azururi, şi inexplicabil, din mâzgă.

Agudul îngrăşat cu gunoaie şi pântecul unei vietăţi toată numai pântec, au putut da luminii un corespondent în întuneric: noaptea borangicul foşneşte ca razele, şi apele lui inconstante clipocesc în beznă asemeni undelor de soare strânse în nămoluri, de cu ziuă, sub frunze adumbritoare de nuferi şi lipani.

Bucuria cristalină a rezultatului ignoră bucuros cauzele eficiente, asemeni moştenitorilor iluştri ai unei splendide averi, purcese din umila, dispreţuita muncă a strămoşului fabricant de târnuri; şi le mai şi reneagă dacă i se ivesc, inoportun, în faţă.

Ehei, câte, dar câte, nu înveţi din deprinderea — bărbat fiind şi curtezan al slovei — neluatelor în seamă ocupaţii femeieşti!

Războiul de ţesut oferă un anumit weltanschaung, care pe limba pretenţioasă a cărturarilor se poate numi experienţă: ca experienţa războiului.

Inveţi, afli, confrunţi, şi nu-ţi vine a crede. Trainica şi alba pânză de in, puternică şi simplă, asemenea în caracter muncitorului ţăran, dârz şi blajin, evlavios şi neînduplecat, aceasta proletară a ţesăturilor, rurală, aspră la purtat şi fără tertipuri de fabricaţie, iese toată din lujerul debil al unei plante a cărei floare plăpândă concurează în sinceritatea celor cinci petale albăstrui, cu gene fragede clipind de-asupra unor crâmpeie de azur nespus de limpede, nevinovăţia ochilor albaştri de codană. Ei da, floarea aceasta cu educaţie de pension franţuzesc şi cu tradiţia modestiei pe blazonul, înscris în antologia vreunei herborizerii, sufletul acestor corole ce se scutură la atingerea celei mai inofensive gâze, e trainic şi alb şi cu miros de busuioc curat; ca aşternuturile castile ale nunţilor sănătoase, şi ca iile înflorite cu alesături ale codanelor ce-şi vântură trupul svelt şi pietros, la horă.

Multe şi neaşteptate-s ciudatele întocmiri ale firii, şi greu de ştiut fără perspectiva piezişă ori curmezişă de-a lungul bătăturii ori urzelii, la războiul casnic.

Ci eu, înnumărând mereu iţele în câte a fost ţesută pânza sufletelor, m'am fost deprins a le cunoaşte pe de-a-rostul, dintr'o ochire şi fără să le mai împung cu vârful acului ori unghia.

Dar firul întrerupt odată, greu se mai poate relua. Par'că depănătura pe ghem n'a avut nicicând capete şi par'că nu erau, unul la mine, altul la dumneavoastră, cititorii mei, în legătură.

Şi iată, revenind aici, între pagini, spalturi, corecturi şi coloane, nu-mi pot lăsa năravul repede deprins, repede învechit şi greu de uitat, al numărătorii iţelor. Şi 'ncep a căuta să aflu, pentru fiecare om întâlnit, structura ţesăturii lui şi materialul. Şi tot nedumerit sunt, dacă aristocraţia e a borangicului, ori a inului, şi dacă de înfiripările lui trebuie să fie trufaş cineva, sau de izvod?

ION FRUNZETTI

PAPAZOGLU — Peisaj urban

MARIUS BUNESCU — Compoziţie

OPINII SEPARATE

II

Femeea impudică este poate cea mai autentic şi onestă feminină: impudoarea este recunoaşterea pe faţă a condiţiei esenţiale de receptacol sexual a femeii, supuse prin natură dorinţii şi stăpânirii bărbatului. Impudoarea înlătură toate formele derivate şi echivoce pe cari le iau relaţiile dintre bărbaţi şi femei.

*

In amintirile sale Ambroise Vollard, negustorul de tablouri, povesteşte această nostimă întâmplare: un amator, care refuzase să-i cumpere două pânze de Cézanne, sub cuvânt că în execuţia lor imperfectă artistul lăsase cu neglijenţă pete albe, — l-a chemat după mai mult timp să-i arate alte două tablouri, tot de Cézanne, cumpărate în străinătate, şi cari prezentau aceleaşi lacune de culoare ca şi primele. Care n'a fost mirarea lui Vollard recunoscând în ele aceleaşi pânze, desconsiderate altădată, pe cari el le vânduse de atunci unui colecţionar străin şi cari ajunseseră prin această filieră în posesia celui ce le refuzase şi nu le mai recunoştea!

„Ils dégoûtent les vôtres, hein! îi spunea amatorul... Je vois ce que vous allez me dire. Dans mes Cézanne il y a aussi des parties blanches. D'accord. Mais dans ceux que vous m'aviez présentés c'était du „pas fini" tandis que dans les miens, les blancs c'est „du voulu". Această mică poveste defineşte bine poziţia personagiului universal pe care Paul Zarifopol la numit „ubicuul Mitică", faţă cu arta modernă. El nu pricepe că deformările din tablourile unui Matisse, Picasso sau Modigliani sunt rezultanta necesară a unei logici interioare a spaţiului plastic al tabloului, a unui ritm propriu de creaţie. El vrea să ştie că artistul poate, dacă vrea, să facă şi opere academice, după tipicurile muzeelor de provincie. In chipul acesta se simte complice cu artistul la graţioasa fantezie a „imperfecţiei voite". Ubicuul Mitică vrea să fie în confidenţă, altfel e vexat fiindcă nu pricepe. Pentru a-l lămuri pe el a scris André Gide: „Accordons que mouvement et imagination lui manquent; qu'il ait du s'en passer plutôt que voulu s'en passer, peu m'importe si le résultat poétique est le même". („Nouv. Prétextes": Baudelaire et M. Faguet).

*

Cult devii, semidoct te naşti. Dacă te-ai născut semidoct, nu vei deveni niciodată cult. Semidoctismul nu e în funcţie de întinderea cunoştinţelor, ci de calitatea lor şi de structură personală. După cum nici parvenitismul nu e chestiune de cantitatea averii dobândite, ci de calitate personală.

*

Egoistul, dacă n'are şi cinismul egoismului său, e antipatic, căci n'are nici un haz.

*

A gândi sentimental = a nu gândi.

*

Nu-ţi cer să fii consecvent cu ce ai gândit odinioară, ci cu ce gândeşti acum. Pretenţia aceasta e modestă; totuşi e realizată rar.

*

Există o laşitate în domeniul ideilor şi al gândirii. Nu cunosc nimic mai josnic şi mai desgustător decât transacţiile cu gândirea.

*

Aţi observat, cred, prin publicaţiile, hai să zicem: filosofice, cari apar de un timp încoace, mai ales la noi, abuzul care se face de litera majusculă la începutul unor cuvinte cari prin natura lor sunt menite să lase o impresie de cugetare profundă şi abstractă: Omul, Fapta, Ideea, Acţiunea, Existenţa, Mitul, Implinire, Mântuire, etc., etc. Această manie îmi pare a fi simptomul unei superficialităţi generale, a unei lipse de preciziune şi de termeni bine definiţi în gândire. Majuscula aureolează cuvântul cu o bănuială vagă de profunzime, îi creează un „halo" menit să-i estompeze limitele de semnificaţie dându-i aerul unei imprecizii măreţe. Este, cred, o manieră facilă de a expedia o sumă de noţiuni al căror cuprins poate nu e limpede şi complet diferenţiat în mintea autorilor acelor scrieri, dar a căror întrebuinţare cu majusculă le provoacă o stare de euforie şi o înaltă opinie despre ei înşişi, opinie pe care desigur, urmează a o împărtăşi şi cititorii lor.

AL. PALEOLOGU

Universităţii Ferdinand I Cluj Sibiu

INTRE VIN ŞI POESIE

— O şezătoare cu suprize —

Pentrucă ora întâlnirii fusese fixată pentru 6 şi jumătate dimineaţa, la 6 şi 35 minute nu se aflau în restaurantul gării decât două treimi din numărul celor hotărîţi să plece la şezătoarea „Universului Literar" dela Ploeşti. Cei prezenţi, în picioare în jurul mesei cârpite din trei exemplare asimetrice împreunate, pândeau uşa restaurantului gării, prin care urma să vină eliberatoarea speranţă a împlinirii numărului. Consumaseră, scriitorii noştri, după preferinţele mai mult sau mai puţin prohibiţioniste ale fiecăruia, ba o litruţă şi-un sifon, ba o chioftea rece şi-un ţap, ba — domnişoare fiind ori la regim, câte vre-un produs lactat. Se aflau în jurul curioasei înjghebări de mobile, maestrul **Ion Minulescu**, cu eterna-i pălărie de paiu servind succesiv de acoperământ şi ventilator, **Coca Farago** madona generaţiilor nerecrutate, **George Dorul Dumitrescu**, aristocrat şi blajin ca un lord compromis prin mezalianţă, **Constantin Postelnicu**, organizatorul startului bucureştean (pentru Ploeşti organizatorul fusese **Leonida Secreţeanu**, eroul poet prahovean), şi mulţi, (foarte puţini faţă de cifra scontată) alţii.

Rumoarea creştea în rândurile scriitorilor: se comentau absenţele şi se paria pentru seriozitatea lor.

— Ce-i cu **Ştefan Baciu?** interpelă cineva din grup pe fratele său de cruce, **Traian Lalescu.**

— Vine, vine! ripostă Lalescu jovial, pe ton de chelner solicitat: Lalescu avea euforia somnului deficient şi a litruţei.

— Vine, dar când? se nelinişti **Mincu-Lehliu**, care în particular nu mai e autor de schiţe umoristice, şi vede viaţa în tragic. Un megafon acoperi răspunsul. Se anunţa plecarea trenului spre Ploeşti „peste cinci minute". Sorţii fiind aruncaţi, d-l Postelnicu purcede viteţeşte, după o sumară numărătoare care ne aduce aminte de proverbul cu toamna, să obţină biletele necesare „dus întors", la cassă.

Răspunsul tardiv se precizează acum, înainte de startul decisiv: Ştefan Baciu nu vine din răzbunare.

— Cum din răzbunare?

— Ca să boicoteze gruparea: e convins că nici o şezătoare nu poate avea succes fără el.

La o masă separată, întârziaţii **Teodor Scarlat** şi **Ion Frunzeti** încearcă să reediteze eroic povestea logofătului Tăutu: cafelele sunt prea fierbinţi, presiunea orei prea emoţionantă şi plătesc fără să-şi fi sorbit cafeaua. Târziu, în tren, când povestesc păţania, cu regretul accentuat de un persistent vid în regiunea gastrică, Teodor Scarlat are imprudenţa să adauge că numai cafeaua sa fusese **neagră**, ceeace stârneşte rumoare tendenţioasă printre camarazii care, se ştie, îi invidiază splendida culoare.

DRUMUL

e o succesiune de şuete.

S'au grupat şi-şi încearcă puterile în a provoca risul celorlalţi. Un grup mai cu seamă, plasat „în calea călătorilor", în centrul culoarului, indignează burghejii paşnici: e în el umoristul Mincu-Lehliu.

Are un „şart" special la bancuri Lehliu. Irezistibile! Infailibil irezistibile! Deodată, respiraţiile se opresc. Umoristul caută cu ochii împrejur, în văzduh, prin culise, ca un premiant la serbarea de an:

— „ Cine dracu' o spunea p'asta! articulează el cu parapon! Şi se stârneşte râsul: umoristul uitase poanta.

— Biletele vă rog! se răsteşte, politicos de altfel, dar pătruns de rolul cosmic ce-l împlineşte, şeful trenului, către primul grup.

Ca şcolarii prinşi fumând în... foyerul nepermis al liceului, scriitori se bâlbâe. Ochii şi degetele arată către d. Postelnicu. Secretarul de redacţie al Universului literar ne-a adoptat pe toţi. Scoate biletele — teanc — şi ne numără cu degetul: unu, doi, trei...

— Ce-i asta? se interesează omul cu rol cosmic şi cu manşetă cu cifru C. F. R. Plecaţi la nuntă în corpore? Cu plotonu?...

— Şezătoare literară, nene! îl interpelează familiar şi superior careva.

— Ei, ba nu! se încruntă „şăfu'..."

Cum şezătoare literară? Fără Ştefan Baciu!? Cine-a mai auzit?

NAUFRAGIATUL DIN HALTĂ

Se numără absenţii, ca să se modifice programul. **George Dorul Dumitrescu** pregătise o prezentare care trebuia modificată conform situaţiei. De pe listă lipsesc caricaturiştii, umoriştii, arheologii istorici ai umanităţii de la facerea lumii până azi şi de mai înainte până de-acum şi pururea şi etţetera: **Neagu Rădulescu** şi **George Voinescu.** Ba nu: **George Voinescu** şi **Neagu Rădulescu**, Ba nu: **Neag...**; dar în fine... n'am să păţesc nimic, sper, pentru vina de a nu-i fi putut scrie pe amândoi de-odată: unul tot trebuia să fie înaintea celuilalt, chiar şi în lipsă.

Se comentează: dece n'au venit? Unde sunt? Etţetera. Şi se insistă pe etţetera.

Cineva propune: Neagu n'a venit pentrucă ştia că va veni Voinescu.

— Bine, dar Voinescu?

— Ei, Voinescu n'a venit pentrucă ştia că vine Neagu!

Se constată lipsa lui **Nichita Tomescu** şi a lui **Matei Alexandrescu.** Asta e prea de tot. Nici nenea Matei, domnule?

Trenul se opreşte într'o haltă oarecare. Cineva face haz dela fereastră: — Ia uitaţi-vă la Domnul acela cu panama şi haine cadrilate, cum mai aleargă dela vagon la vagon. Sigur să-şi aşteaptă consoarta!

— Ce? Cum? Ce fel?

Stupoare generală. Soţul impacient este „dar nu, nu se poate... şi totuşi... este el... este nenea... nenea Matei în persoană?

— Ce-i cu dumneata Domnule? Se miră prefăcut indignat cineva din grup...

— Păi să vedeţi, începe nenea Matei. Şi pe când ceilalţi aşteaptă să vadă ceva din spusele gâfâite ale liliaiului poet ce-şi tamponează congesionat fruntea cu batista, trenul se pune în mişcare nepăsător ca însuşi simbolul impasibilităţii materiei eterne, faţă de transpiraţia palpitaţiilor omeneşti.

— Păi să vedeţi...

Matei Alexandrescu îşi flutură, explicativ **panamana.** — O panama întreagă povestea, Dom'lor!

DIVERTISMENT EXOTICO-FEUDAL

Lângă panamaua lui Nenea Matei, trestia de bambus sveltă şi dulce care e mămica noastră a tuturor, **Coca Farago,** complectează decorul exotic.

— Mă, puii mei dulţi! se alintă ea calin, pe lângă fiecare. Şi nu se dă dusă până când, câte o pointă mai... „pointue"... n'o sperie. Coca Farago râde copilăreşte şi priveşte copilăreşte. Vârsta ei reală este de 15—18 ani, şi şi-o va păstra până la centenar. Dar slăbiciunea ei rămâne atitudinea maternă faţă de „puii" ei. Şi şi-i recrutează, candidă şi liliaiă, de peste tot. Deveniţi **„puii"** prin adopţiune, ne simţim ocrotiţi şi micuţi. Un straniu sentiment de inferioritate ne stăpâneşte. Singur maestrul Minulescu proclamă: „pe fata asta eu am pupat-o întâi". Şi pupatul maestrului Minulescu are funcţie consacrantă: e ca un sacerdoţiu ce ţi-se transmite când te pupă maestrul: o acoladă în feudele literelor. Aşa cum se zice: „l-a tuns călugăr" se poate zice: „l-a pupat poet".

Noroc însă că „măicuţa" Coca Farago n'are aceeaş concepţie sacerdotală a sărutului. Altfel, câţi poeţi n'ar mai fi, Doamne, în ţara asta!

După lanurile geometric aşezate pe scena turnantă a priveliştii dela fereastra trenului, cisternele greoaie ce se ivesc anunţând urbea petrolului român şi-a revoluţiilor de 24 ore, par nişte apocaliptice apariţii pahiderme: în propriul lor noroiu până la rât, cisternele dormitează leneş de-alungul liniei ferate.

— Bagajele, strigă cineva. Nu uitaţi cuferele cu talent!

Mă simt tentat să-mi svârl pe fereastră servieta: din curiozitate, îmi dase Teodor Scarlat să-i păstrez volumul, şi mă 'ntrebam ce s'ar face fără textul scris. Răspunsul l-am avut la şezătoare:

Scarlat fascinează publicul care, văzându-l, vede negru în faţa ochilor, şi uită să mai asculte. (N. R. Poate aşa se face că aplaudă?).

PĂMÂNTUL... FĂGĂDUINŢELOR

Gara Ploeşti are o faimă meritată. Sistemul ei de pasaje subterane, care-ţi amintesc haltele de metro parisian, este excelent pentru ocazii solemne. Devine

posibilă dorinţa de a „intra în pământ".

Se ţin discursuri pe peron, şi se strâng mâini. Maestrul Minulescu e în vervă.

Ceremonia durează, în ciuda protestelor stomacale ale scriitorilor, care nu s'au putut alege cu mare lucru din graba dela Bucureşti. Fiecare, spiritualist-spiritualist, dar vorba aia: „patria şi dreptul meu!", doar nu degeaba suntem la Ploeşti.

Nostalgia unui mic birtuleţ cu bere rece şi rimă carnivoră la bere, se face cu ardoare soterică simţită. De aceea scriitorii protestează când câţiva galanţi „fedeli d'amore" îşi încordă lirele trubadureşti în onoarea unui tren şcolar de excursioniste, care se găseşte tocmai tras la peron.

Bulevardul Gării se deschide ca un Champs-Elysées al urbei republicane valahe.

Maestrul Minulescu deapănă amintiri. Aerul de sub castani îi face bine şi-i sgândăre memoria sentimentală: Caragiale planează peste tot. Îi întâlnim efigia în bronz, în faţa liceului Petru şi Pavel, unde va avea loc şezătoarea. Dar nu ne oprim decât să-l salutăm. Altele sunt ţelurile spiritualismului român acum. — Ei, să fi fost în locul bustului lui Nenea Iancu, cel cu „berea cu măsură", **cârciuma** lui Nenea Iancu, era altceva! Dar aşa...

Bustul lui Nenea Iancu ne-a privit înţelegător. Desigur, el nu s'ar fi purtat altfel.

Asiguraţi de continuitatea cu tradiţie plecăm împăcaţi, pe grupe ca să nu sperlem birtaşii, la acumularea rezervelor pentru impresionarea publicului.

„INTRĂM!"

Episoadele acestui popas ar fi prea nemilos să fie povestite, pe vremurile acestea de criză. Au omagiat scriitorii, cu măsură, produsele podgoriilor prahovene.

Au vizitat halele „unice în Europa", şi s'au hotărît să revină, odată şi odată, în restaurantul dela primul etaj pentru o mică şezătoare ...gastronomică.

In sfârşit ,timpul sosise ba mai şi trecuseră câteva minute peste ora programată în afişele mari ce împuiau oraşul cu vestea evenimentului regizat de **„Căminul cultural Marele Voevod Mihai"**, cu concursul d-lor ... etc. etc.

— Unde sunt, bă, afişele alea, întreabă Teodor Scarlat, căruia atenţia — deobiceiu de tip distributiv cum şade bine poeţilor — i se mai distribuise încă pe calea plăcut prezicătoare a venelor încălzite de popasul prelungit lângă pasiunea lui Dabija-Vodă.

— Astea sunt! replică scurt **Virgil Carianopol**, arătându-i un afiş pe care se putea citi

Prima **dată** prima
MARE **CIRC** MARE
Jazz — negru — jazz
Muzică — feerie — dans
Animale — exotice — animale
100 artişti 100

Scarlat nu termină afişul: „Asta e o aluzie pe care n'o permit", se indignă el.

Pasă-mi-te râsetele continui de pe tot parcursul drumului îşi găsiseră momentul să devină eficiente pentru sistemul nervos al poetului „Ingridei". Scarlat purta un „ballon-seide" alb ca floarea imaculată de crin din care interesantul său cap brun ieşea ca un imens catifelat bondar în transa polenizării. Mai cu seamă annuţul „jazz-negru-jazz nu-i convenise. Se resemnă: — „Intr'adevăr ,de noi e vorba. Iată te anunţă în special pe tine, Virgile: animale exotice!

FEBRA SUCCESULUI

Pe sălile liceului Petru şi Pavel, clădire monumentală şi impozantă ca o aripă de universitate, forfoteşte lumea. Marele amfiteatru e plin şi lume tot mai soseşte. Publicul e de toate vârstele dar de o singură categorie: iubitorii de cultură. Trecuţi prin cancelaria directorului, a cărui neuitată amabilitate nu s'a desminţit până la urmă, scriitorii au semnat în cartea de aur a liceului şi în cea a căminului cultural „Voevodul Mihai". Se afla de faţă şi părintele **Socianu**, cinstită faţă bisericească, iubitor de frumos şi artist cu sufletul el însuşi.

D. prof. **Şerbăneşcu**, directorul liceului, ospitalierul profesor de filosofie, nu era secondat decât de omul ştiinţelor precise: naturalistul profesor **Savu**. Tovărăşia domnilor lor ne-a fost plăcută până la plecare, şi ne-a urmărit căldura primirii şi după.

Intr'una din încăperile vecine cu scena, scriitorii îşi pregătesc glasul, ţinuta şi versurile. Ah, culisele! Ce miraculoasă facultate de a transforma oamenii în palate veleitare au! Organizatorii gentili, nu s'au amestecat prea mult.

De-abia dacă delicateţea poetului Leonida Secreţeanu, iniţiatorul şezătoarei, a cutezat să le pună confraţilor în vedere plafonul maximal de durată: două poezii. Nimic mai mult. Totuşi plafonul a fost călcat ,chiar atunci când entuziasmul publicului n'ar fi cerut-o.

Secreţeanu regreta lipsa lui **Laurenţiu Fulga**. Ne-am asociat la regretul său: împotriva părerii că numai proza umoristică poate fi aplaudată, părere pe care părea s'o împărtăşească Mincu-Lehliu, fără grija proverbului cu turta şi cenuşa. Am avut în schimb prozatorii prahoveni, cari ne-au onorat cu lectura: d-nii **Dragomirescu** şi **Bonciu**. Grupul prahovean mai număra pe d. **Voican** şi **Laurenţiu Cuzen**, ale cărui portrete revuistice de femei (Blonda şi bruna) şi-au găsit succesul meritat.

Lipsea din grupul prahovean poetul **Ştefan V. Ionescu** cel care a decretat Ploeştii „mormânt al scriitorului necunoscut".

Am avut plăcerea să-i avem pe toţi între noi după şezătoare, la masa dela **Hanul Galben**, local cu surprize. Surprizele n'au lipsit, tot timpul.

După călduroasa prezentare a poeţilor, într'un gen elegant şi abil de causerie cu publicul a reţinutului, de altfel, şi flegmaticului poet **George Dorul Dumitreşcu, Coca Farago**, speaker-iţa şezătorii a început să anunţe cu glasul ei calin (—apariţia ei învoaltă şi glasul numai ,au stârnit aplauze) — alfabetic, ca la şcoală, poeţii.

Maestrul Minulescu a cerut să fie lăsat la sfârşit. Spirituala-i motivare a dispus publicul.

Pe scenă intră, cadrilat şi fără panamă, **Matei Alexandrescu.** Şi-a învins tracul şi-a citit cum nu se poate mai frumos. Publicul a răsplătit poetul azururilor şi al leagănelor de îngeri, cum se cuvine. Emoţionat ca un copil, Matei se minuna: „e a doua oară când mi se întâmplă să-mi stăpânesc firea. Eu, eu sunt un emotiv. Publicul mă zăpăceşte.

Dar m'am stăpânit. Ce zici, ai fost în sală? Am avut succes?"

Intr'adevăr, nici o şezătoare literară n'a avut în vre-un oraş de provincie românească, public mai atent şi mai cald. Se cuvine subliniată această atmosferă de comuniune spirituală şi de intimitate demnă, ca un omagiu pentru oraşul acesta atât de bârfit, şi pe nedrept bârfit, pentru pretinsul său acontemplativism, pentru practismul lui născocit şi pentru „lipsa de înţelegere faţă de prezenţa spiritului". Ploeştii s'au reabilitat. Neaşteptat. Publicul pare să fi fost mai select decât în alte oraşe în care succesul este cunoscut de mai nainte; gusturile massei sunt invariabil sentimentalist-dulcege şi aplaudă melancolia banală a poetului de tip carte-poştală ilustrată sau de abţibild. Ploeştenii au făcut excepţie. Au apreciat bine înţeles concesiile făcute preferinţelor lor. „Poeţii publicului, **Virgil Carianopol** şi **Traian Lalescu,** l-a fascinat şi de data aceasta. Cei puţin „Benjaminul literelor române", cum repeta toată lumea, după butada lui George Dorul, definiţia lui Lalescu, a făcut publicul să delireze. Are Traian Lalescu o figură şi un glas atât de pure, atât de apropiate de ceeace publicul crede în genere despre poet, atât de mişcătoare prin însăşi existenţa lor încât e imposibil să rezişti tentaţiei de a-l avea aproape, de a-l săruta frăţeşte. Lalescu este fratele sufletului fiecăruia. Furtuna de aplauze ce i-au încunurat „Scrisoarea mamei" şi „Dora Lu' (disciplinat, Lalescu n'a depăşit plafonul impus), părea să nu se mai sfârşească.

Foarte apreciat a fost şi ardeleanul **Ion Th. Ilea**. Mireasma tradiţională a poeziei ardelene (în linia Coşbuc, Goga, Cotruş) a făcut publicul să simtă ceva din fiorul unei neîmpliniri existenţiale. O clipă, în fiecare trăia **ţara,** Versurile lui Ion Th. Ilea au fost ca un manifest şi ca o misa solemnis...

Coca Farago a recitat ca un înger bolnav şi ca un posedat de ceruri. „Manuscris", a fost bucata care a rămas pe buzele tuturor. Coca Farago posedă darul de a rămâne pe buzele tuturor, ca o cavatină, tristă, sau ca un surâs. A citit frumos, scandat şi cu timbrul lui cald, înnaltele-i versuri şi **George Dorul Dumitrescu,** discret, persuasiv şi deplin. Un alt Dumitrescu, **Victor George Dumitrescu**, temperament de spadasin şi trubadur înmănunchiate în aceeaş fiinţă, versuri de războiu atât de actuale. In acelaş gen excelează poetul **Leonida Secreţeanu**, fratele nostru ploeştean căruia-i adresăm aici cel mai franc şi camaraderesc salut. Şezătoarea i se datoreşte lui, şi tot lui clipele de încântare trăite:

„Noi suntem cei ce ne-am născut a doua oară", şi-a tunat ecourile până... hăt!... în străfundul conştiinţelor celorlalţi. Leonida Secreţeanu „Cneaz peste furtuni" este şi cneaz peste suflete, prin varietatea şi profunzimea mijloacelor pe care le stăpâneşte. Poetul **Al. Raicu** şi-a cetit cu multă culoare în glas, versurile estetiste, de rafinat fervent al emoţiilor rare, învelite în cochilie exotică. Un succes neobişnuit pare c'au avut „ermetiştii". De unde între culise, pe când toţi ceilalţi îşi scontau, siguri de ei, reuşita, **Simion Stolnicu** şi **Ion Frunzetti**, fraţi într'un acelaş păcat artistic, al spuselor pe limba ne-tuturora, se consultau dezolaţi unul pe altul asupra selecţiei bucăţilor de citit, — „acu să te văd, frate întru suferinţă, ermeticule, pe unde scoţi cămaşa! Cum naiba au să poată fi receptate, **dintr'o singură lectură,** şi fără textul scris înaintea ochilor, ca la ora de retroversiune latină, poeziile noastre?", rezultatul a fost cu totul altul: ermeticii noştri au fost înţeleşi, împotriva prevederilor, şi apreciaţi. Prilej pentru Simion Stolnicu să „cadă la darul beţiei de pădure", înlocuind însă pădurea cu podgoria

Rândul rândurilor negre de melancolie ale coloratului **Teodor Scarlat,** le-a impus lumina interioară de cer estival, total contrastantă cu realităţile chromatice ale poetului. „Ingrid" a adus în sala supra-încălzită, parfum de fiord scandinav şi de răcoare albă. La urmă de tot, după ce se consumase şi proza gazdelor ,alături de reuşita schiţă a umoristului apreciat **Mincu-Lehliu,** maestrul **Ion Minulescu,** răsfăţatul publicului la toate şezătorile, a adus veselia unei încheieri cordiale, cu veşnicele-i „în oraşu'n care plouă de trei ori pe săptămână", cu romanţele-i arhicunoscute şi totuşi bisate în delir, cu glumele-i atât de oportune, apreciate de un public unanim admirativ. Maestrul a încheiat scuturându-se de noianul aplauzelor, şi trecându-le toate la adresa „viitoarei splendide generaţii".

EPISOD PASTORELIAN

Aproape că nu mai e nevoie să fie scris episodul acesta. Se înţelege: masă cu discursuri — uneori uşor polemizante, şi cu epigrame deci belşug, accelerate ca tempo şi iuţite cu piper, pe măsură ce cadourile sticlelor goale se înmulţeau. O atmosferă colegială, caldă, cum numai la Ploeşti se poate găsi. Cântece — ah, neuitata liturghie laică întonată de basul profund care e părintele Socianu — şi mai cu seamă declaraţii de prietenie veşnică.

Acest „oraş cumplit de negustori" are un spirit al lui. Până şi **Hanul Galben,** în care avea loc banchetul, nu e un local banal: pereţii sunt tapisaţi cu picturi, dintre care unele semnate de nume cunoscute, iar altele datorite în parte chiar patronului. Patronul Hanului Galben este un vechiu artist diletant, care pictează şi scrie în orele libere, când în locu-i veghează asupra mersului restaurantului patroana de origine franceză, consoarta D-sale.

L-au cunoscut pe Panait Istrati al cărui portret îl ţin la loc de cinste, în galeria nenumăratelor opere de artă ale casei. Şi este mai ales, patronul Hanului Galben, un mare amic al scriitorilor O vorbă de duh, un catren, strecurate în „cartea de aur" a Hanului, l-au încântat mai mult decât arginţii grei lăsaţi la casă de organizatorii recepţiei.

La rându-i, ne-a servit cu epigrame, garnitură la excelentele-i fripturi; epigrame cu sos îmbelşugat de... vin.

I-am lăsat pe camarazii mei de condei la masa de sub umbrarul din curtea hanului, unde se continua pe la ora 6 după amiază, cheful... de rigoare. Şi vor mai fi stând şi azi acolo dacă nu cumva vor fi plecat, vorba basmului.

Eheei, Ploieşti... Ploieşti...!

CRONICARUL ANONIM

Cronica muzicală

O PERSONALITATE A CULTURII BULGARE: D-NA RAINA KATZAROVA

Pe linia de continuitate a relaţiilor culturale româno-bulgare, astăzi o realitate plină de frumoase făgăduieli pentru viitorul fiecăruia din cele două popoare, vizita şi conferinţa la Bucureşti a d-nei Raina Katzarova-Kukudova a jalonat o foarte interesantă nouă etapă.

D-na Katzarova este o personalitate bine cunoscută nu numai în Bulgaria. Notorietatea d-sale în domeniul ştiinţific al folklorului, este europeană. Intreaga d-sale putere de cercetare s'a concentrat într'o viaţă de convinsă şi inimoasă laboare, asupra elementelor artei muzicale populare bulgare şi bineînţeles şi streine. Nici o problemă nu-i este necunoscută. Iar în acelea ridicate în special de formele şi aspectele particulare ale folklorului bulgar, autoritatea d-sale este unică.

Directoare a secţiei muzicale din muzeul de etnografie din Sofia, deşi până acum în condiţiuni practice destul de dificile, d-na Katzarova a creat o bază definitivă acestei secţii, i-a agonisit un material nepreţuit, dându-i o însemnătate şi proporţii care i-au asigurat în ştiinţa etnografiei muzicale bulgare şi pentru muzica bulgară un rol excepţional şi un amplu viitor în noile aşezări ale muzeului, care în curând îi vor oferi cele mai moderne condiţiuni de funcţionare.

Conferinţa d-nei Katzarova despre cântecul popular bulgar şi toate observaţiile de atât de viu interes pe care le-a făcut la „societatea compozitorilor români" unde a fost de trei ori în vizită, atrasă de bogăţia şi interesul excepţional al materialului strâns de profesorul Brăiloiu, la „muzeul românesc de etnografie", în „muzeul satului", n'au adus numai dovada spiritului ştiinţific veritabil şi a unor amănunţite pregătiri şi experienţe ale distinsei savante bulgare. Au avut meritul şi darul, în acelaş timp, de a descoperi nenumărate vechi legături, apropieri, similitudini între arta populară românească şi bulgară care au adus dovada vie că, strângerea raporturilor culturale româno-bulgare de astăzi nu este ceva nou, dar o simplă reînoire, sprijinită de un trecut indiscutabil.

Iar acestea toate au fost cu atât mai pătrunzătoare şi mai grăitoare, cu cât d-na Katzarova a venit în mijlocul ascultătorilor şi al specialiştilor români cu figura impregnată de vădită simpatie, cu tonul martor al unei credinţi pline de convingere în temeiurile prieteniei ale cărei vestigii apăreau din cuvintele d-sale şi al cărei prezent este în reînflorire.

Vizita d-nei Katzarova a deschis de aceea perspective deosebite în această direcţie, înscriindu-se ca o contribuţie caldă, cuprinzătoare şi semnificativă în acţiunea de întărire a legăturilor spirituale româno-bulgare.

ROMEO ALEXANDRESCU

ISTORIA OMENIRII

IV.

— Apariţia vieţii pe pământ —

Cum şi când a apărut viaţa pe pământ? Iată, asta este o întrebare:

— Maestre, ne-am adresat noi ilustrului savant d. Grog, distinsul profesor pensionar de la pensiunea „Madam Roza" 1) — maestre, vă rugăm, am dori să luminăm populaţia şi asupra acestui punct întunecat.

Este o întrebare, hotărît, dar oare cafeaua cu lapte nu se bea şi dimineaţa?

— M'ai convins, tinere şi valoros coleg, mai ales cu acest din urmă argument — răspunse d. Grog. Şi am să-ţi răspund!

— Vai maestre! vai! ne-am bucurat noi între noi, deşi nu eram decât unul singur. Atunci, care este teoria dv. în această privinţă, fiindcă — mii de sunete — trebue să aveţi una!"

D. Grog declară, privindu-ne:

— Ah!

Este felul său de a se exprima în zilele în care îl supără vreo bucăţică din coaja unei prune din compotul dela prânz.

— Sunt multe teorii în privinţa vieţii: biologii nu s'au pus încă de acord. In ce mă priveşte — accentuă d. Grog cu un zâmbet larg specific membrilor pensiunii la „Madam Roza" — eu, găsesc că viaţa e foarte frumoasă.

Dar ai dreptate. Cum a apărut viaţa pe pământ... Părerea mea, tinere şi distinse coleg, este că viaţa...

— ...a apărut...

— ...pe...

— ...neaşteptate... Ei vezi că ştii tinere şi distins coleg. De ce te prefăceai?

— O, vă rog, maestre, ca să mai aduc puţină variaţiune în această proză ştiinţifică. Va să zică, fără glumă maestre, nu m'am înşelat când...

— Nu, câtuşi de puţin. Dealtfel, o veche legendă care s'a păstrat dealungul timpului, şi pe care eu o voi da astăzi luminii, ne certifică autenticitatea acestei păreri.

Iată! Intr'o zi, doi oameni, cetăţeni paşnici, stăteau de vorbă, tolăniţi pe nişte roci azoice. Discutau, să zicem, despre problema gulerelor englezeşti, când, deodată, îşi dădură seama că încep să trăiască. Viaţa îşi făcuse apariţia!

Cum au aflat aceasta, speculanţii au şi început s'o scumpească.

Imediat, într'un comun elan, s'a decis ca această epocă să se numească „epoca proterozoică".

Elanul bieţilor oameni este lesne de înţeles, ca şi surpriza lor. Astăzi, după atâtea milioane de ani, ni se pare foarte firesc să trăim; ba uneori chiar destul de plicticos.

Pentru ei însă, viaţa era o întâmplare foarte agreabilă.

Dar lumea nu stă pe loc! Epoca proterozoică, imediat căzu în desuetudine. O altă epocă se arăta la orizont, speranţă de viaţă nouă: „epoca paleozoică", adică viaţă veche. Şi apoi alta, şi alta...

CÂTEVA CONSIDERAŢIUNI FILOSOFICE

Iată deci, în răstimp de numai câteva milioane de ani, câte schimbări s'au petrecut. Şi toate datorite numai setei acesteia a omenirii de forme noi. Nu era oare bun azoicul?—veţi întreba...

La ce bun să-l schimbi cu proterozoicul? Şi în sfârşit... protozeoicul, dece trebuia desfiinţat? Ca să fie înlocuit la rândul lui... Şi credeţi că epoca paleozoică a rămas multă vreme în graţiile mulţimii? Vă înşelaţi... Peste câteva milioane de ani, cetăţenii, în setea lor de noutate, au înlocuit-o cu mezozoicul...

Ah! Doamne, nestatornică e mulţimea Parc'ar fi o femee rea de muscă!

GEORGE VOINESCU

1) Trei feluri şi desert inclusiv.

Note italiene

CONSIDERAŢII ASUPRA POEZIEI ERMETICE

În accepţia comună, adjectivul „ermetic" e sinonim cu „de neînţeles", cu „fără şir", adică tot una cu ceeace se cheamă „cai verzi pe pereţi". Iar când întovărăşeşte şi substantivul „poezie", — susceptibil şi el la cele mai originale interpretări — cuplul „poezie ermetică" devine o etichetă aplicabilă literaturii neserioase; a oricărui fel de literatură bănuită că ar aspira la titlul de poezie.

Deaceea oamenii serioşi nu citesc poezii ermetice: şi ca să nu greşească, nu citesc nici un fel de poezie. Adică nu citesc poezie modernă. Pe cea serioasă, neermetică au citit-o doar în şcoală, au făcut-o rezumat, au analizat-o, *îşi mai amintesc şi câteva rânduri memorizate sub teroarea catalogului, sau pe când erau îndrăgostiţi, şi s'a terminat cu poezia. Omul poate trăi foarte bine şi fără poezie! Mai ales fără poezie ermetică, scrisă „fără cap şi fără coadă", din care pricepi tot atât de puţin — adică nu pricepi nimic — dacă o citeşti chiar dela sfârşit.*

Pentru unii din cei care hulesc înainte de a cunoaşte obiectul hulei lor, vom traduce câteva pasagii din articolul Tommaso Giglio *intitulat* „Idee sulla poesia ermetica", *apărut în* „Meridiano di Roma" *nr. 22 a. c.*

Autorul găseşte poeţilor contemporani italieni ca un Ungaretti, Montale, Gatto, Quasimodo sau Sinisgalli — cu toate deosebitoarele lor puncte de vedere — şi unele caractere comune care sunt înseşi caracterele poeziei ermetice, a nouei tendinţe poetice.

„Domină în poezia ermetică — spune Tommaso Giglio — motivul singurătăţii, a unei ireparabile şi veşnice singurătăţi, care ne îndepărtează de tot în iluzia de a atinge adevărul. Nu o singurătate inertă sau pasivă, ci din contră, alergând în căutarea unui adevăr. Singurătate care se înverşunează până la extrem în acea contopire a omului cu universul, care ne apropie lumea externă, făcându-ne s'o privim drept creaţia noastră, devenind, astfel, ea însăşi operă de artă.

Poesia
è il mondo l'umanità
la propria vita
fiorita dalla parola
è la limpida meraviglia
di un delirante fermente.

aşa va spune G. Ungaretti.

Deci, considerarea lumii din afară ca făcând parte din noi înşine, o ciudată identitate dintre om şi natură. Căutarea unei lumi ideale, primitive, unde poate dispune chiar şi de neturburatul mers al timpului.

— Vedi dinanzi a noi
il tempo s'è fermato, —

dă ca exmplu Tommaso Giglio, aceste două simple, dar turburătoare ca un descântec, versuri ale lui Gatto.

Singurătatea omului nu-i nici motiv de melancolice melopee, nici de imnuri ridicate pentru slăvirea unicităţii exemplarului uman: în poezia ermetică singurătatea devine o forţă şi aceasta e poate una dintre cele mai importante caracteristice ale poeziei ermetice. Unui nou conţinut spiritual îi va trebui şi o nouă haină, un limbaj adecuat care dă formei exterioare a poeziei ermetice o anumită obscuritate, care e de fapt numai aparentă. O obscuritate care e tocmai expresia unei lumi îndepărtată de simpla realitate, a unei lumi din afară de realitate. Cei care socotesc poezia ermetică drept „un şir de vorbe fără înţeles", pornesc în judecata lor — sau în lipsa lor de judecată — tocmai dela limbaj. Necunoscându-i semnificaţia, cuvântul le rămâne străin, dându-i o greşită interpretare.

„Poezia ermetică — încheie T. Giglio — nu este numai o manieră, şi limbajul ei aerian, îndepărtat, uşor ca un freamăt nu e caracteristica ei esenţială. Poezia ermetică are în ea ceva mult mai intim, mai adevărat şi mai sincer simţit.

Ea e mai mult decât o formă: este o intimă comuniune spirituală a poeţilor, care are un conţinut al său propriu, original, şi care determină şi această comunitate de expresie sintactică.

Frica de a descoperi secretul lucrurilor, sensibilitatea înspăimântată de a fi pe punctul să intuiască adevărul şi să se găsească faţă în faţă cu lumea obiectivă, este factorul cel mai important care determină obscuritatea expresiilor şi a limbii ermetismului. Forma tainică a acestei poezii este oglinda exterioară, structurală, a unui adevăr ascuns, a unei lumi poetice intime, plăsmuită din secrete şi mistere, dar care trăeşte la baza poeticei ermetismului".

SORACTES

Ce spun gândiri şi cânturi, oare,
Nelămuriri şi toate câte dor?
Nu'n visul întârzietor,
Ci'n cuib de-Amiază, clar izvor,
Seninuri ard, întregitoare...
Noi, până când vom da de soare,
Slăvim aposul meteor...

Zeiţă, zână plutitoare,
Nu rabdă'n sân al crudei raze dor,
Şi, singură, ni-e tuturor
Stăpână, când ne-a prins uşor, —
Ca'n abur crengi aninătoare, —
Cu trup suav... Mergând spre soare,
Slăvim aposul meteor.

O, tu, ce'n crâng pari curgătoare
Şi părul storci pe munţi pădurilor!
Nou leagăn dă cărărilor,
Când larma tinereţii 'n cor,
Răsună'n pas, — prevestitoare!
Compactă fii! Mergând spre soare,
Slăvim aposul meteor...

Cum ne-a'nţeles, amăgitoare!
Ea-şi toarce'ndată lâna mai cu spor...
Din tot ce-i cânt premergător,
Vedem părelnic un picior
Şi, rar, o mână 'ndemnătoare...
Singurătăţi. ...O, drum spre soare!
Ni-i drag aposul meteor.

Cu sprinten salt, lunecătoare,
Ni-s repezi năzuinţele'n pripor.
Prin ierburi şi pe stânci, de zor,
Avântul orb, e şovăitor...
Căzând, se'nalţă, să'mpresoare
Tot ce'mpresoară... N'avem soare...
Luptăm cu-aposul meteor.

Şi... ceasuri trec, îngrozitoare...
Şi anii, poate, trec în zbor...
Prin neguri n'avem ajutor
Şi ceaţa-i fluviu şi fior
Al nopţii veşnice... Ne doare
Tot ce ne-a desfătat. Spre soare,
Luptăm cu-aposul meteor!

Blând, ne-a cuprins, — ne'ndurătoare
Curând... Veşmânt, culcuş îmbietor.
Şi'n toţi e-un singur călător,
Neputincios cu cei ce mor,
Umbriţi, pe stânci clătinătoare.
E tinereţea'n drum spre soare...
Prin vremi... cu-aposul meteor.

Scântei, arar, licăritoare,
Se-aprind în drum... se sting fulgerător,
Nădejdi lăsând în urma lor
O clipă... — Gând mântuitor,
Păstrează, tu, comori de soare,
Sub negru-aposul meteor!

Credinţa'n drum netemătoare,
Greşit vedea'n vrăjmaş ocrotitor
Şi'n vis câştig zăbovitor!
De-ar trece jocu-ameţitor,
Ni-i viaţa chezăşuitoare,
Că lua-vom drumul drept spre soare,
Ferind aposul meteor!

●

Minune, furci ridicătoare
Rup ceaţa şi din cer se'nfig în nor
Şi'n munte piaptănă răzor,
Topind povara crengilor
Şi-a frunţilor neştiutoare!
O... ce zădarnic drum în soare,
Slăvind aposul meteor!

Pierdută ceaţă trecătoare,
O, farmec zării, ameninţător!
Din steagul supt, multicolor,
Un fir mai deapănă'n mosor,
Căldura, binefăcătoare;
Ci, cu-ale noastre mâini, în soare,
Cruţăm aposul meteor..

ŞTEFAN STĂNESCU

NOTE GERMANE

ESTE OARE

numaidecât festivă atmosfera necesară sonetului?

Nu se pot întruchipa, în catrenele şi terţinele lui, şi esenţele mai infuze, mai încărcate cu iraţional şi autentic ale psihicului nostru?

Cine a hotărît ca severele-i canoane să nu poată cuprinde şi alte privelişti decât pe acele luminate de toridul sau blândul soare, — întotdeauna însă numai stea *sau* soare, — *al artei rigide, cristaline, rigid de cristaline şi cristalin de reci? Ce trebue să primeze: schelele cu ajutorul cărora Meşterul Manole îşi urcă zidirea legendară, — sau sufletul care simte, vede, se consumă şi se realizează în zidire?*

Schema şi, deci, scheletul metric şi al rimei din economia poetică a sonetului, nu sunt decât mijloace de condensare şi maximă filtrare, măsuri de cea mai riguroasă prevenire formală a ivirii umpluturilor şi mijloace de eliminare a zgurii. Din acest punct de vedere, sonetul e mai pretenţios decât puriştii Stéphane Mallarmé *şi* Stefan George, *sau, în orice caz, le-a anticipat, cu veacuri în urmă, doctrinele poetice. Din acest punct de vedere* sonetişti *nu pot fi decât marii îndrăgostiţi ai formei.*

Dar sonetul nu mărgineşte cerurile lăuntrice incluse în ceeace ni se pare mai potrivit a numi fond *faţă de în aparenţă mai* materiala formă. *Cu o condiţie însă: Nimic zornăitor şi nimic de prisos să nu-i altereze melodia în limitele şi în puritatea căreia se pot desăvârşi toate elementele lui.*

Cine nu-şi dă seama sau nesocoteşte, în mod voit, această condiţie existenţială poate înjgheba duium *de versificaţii, cu rimă şi ritm, cu sens limpede şi puse pe cuvinte în ţinută de cea mai elegantă rigoare, fără să fi pătruns în incinta sonetului, căci a numi sonet poemul care îndeplineşte numai formalităţile consacrate ale ritmului şi rimei, e prea puţin. Mult prea puţin.*

De aceea nu pot reuşi în sonet decât maiştrii riturilor poetice. Cei ale căror gesturi nu sunt gratuite nici în cea mai subtil şi mai inutil *nuanţată traiectorie a mânii ce săvârşeşte jertfa mistică supremă. Cei ce se spiritualizează sau se* psihizează *integral în clipele slujbei divine a scrisului. Cei ce simt şi ştiu că au o răspundere, — un legământ.*

PLATEN

a fost unul din poeţii germani cari îşi dădeau seama de toate acestea şi a fost primul care şi-a scris sonetele cu conştiinţa lucidă că îngrădirile îşi au rostul lor şi nu trebuie clintite.

Sfidarea pe care o aruncă „guralivilor criticaştri" în chiar primul din cele 62 de sonete e, oarecum, confesiune şi program:

„Desleagă-te de toate acele lanţuri pe cari le-ai purtat de bună voie până acum şi nu dori să placi, cu puerilă desperare, mediocrităţii deşarte.

Chiar dacă-şi strânge pumnii răutatea, mai respiră suflete cari îndrăznesc cu mândrie să bată vii ca şi sufletul tău; deaceea lasă cântecele să-ţi răsune!

Criticaştrilor guralivi îngăduie-le micimea de a vesteji şi lăuda când una, când alta şi de a nu cuprinde niciodată unitatea unui spirit.

Scurta lor oţărîre va trece toată, — tu însă scutură de pe tine josnicia zilei când ritmul sfânt te duce în sus".

Nu este însă, nicidecum, vorba, în aceste versuri, de „lanţurile" sonetului, ci de acele cu cari ne încătuşează mediocrul, fluctuantul şi, nu rareori, meschinul „ce-zic-alţii".

Deşi se consideră numai modest spicuitor de spice care vine în urma secerătorilor Francesco Petrarca, Luis de Camoëns **şi** Friedrich Rückert, **Platen nu-i rămâne dator cu răspunsul nici**

PLATEN

chiar unui Goethe **când olimpicul dela Weimar zeflemeşte sonetul, socotind că ar fi o formă care te-ar obliga să şi recurgi la cleiuri câteodată spre a obţine ceva unitar: „Nur weiss ich hier mich nicht bequem zu betten, Ich schneide sonst so gern aus ganzem Holze, Und müsste nun doch auch mitunter leimen". („Numai nu ştiu să mă culc aici confortabil,/Deobiceiu cioplesc cu plăcere din lemnul întreg. Şi ar trebui acuma totuşi să mai încleiez câteodată").**

„CHIAR ŞI PE TINE —

i se adresează, tot în sonet, Platen, — „chiar şi pe tine, puternicule, pe tine pe care acum câţiva ani te-am mai văzut negând cu zeflemea profunda mea fiinţă, — pe tine însuţi te numar azi printre ai mei, printre aceia ce se bucură de favoarea mea.

Căci cine e pătruns de ceeace este adânc adevărat, aceluia forma trebuie să i se supună, — iar ceeace poate părea periculos căpaciului, pe maistru trebuie să-l desvăluie dumnezeeşte.

Cui îi încolţesc în piept puterea şi prea plinul, acela stăpâneşte, cu dreaptă mândrie cuvântul şi se mişcă uşor chiar şi'n cuprinsul rimelor grele.

El îşi taie, îndemânatec şi sigur, fără a încleci vreodată, trunchiul fugar al cântecului şi, ceeace face el, este din lemn întreg".

Deşi nu le aminteşte în sonetul în care este vorba de Petrarca, Luis de Camoens şi Rückert, sonetele lui **Shakespeare** au fost, în anumite privinţe, izvorul de inspiraţie cel mai admirat pentru Platen:

„Cu orice loz tu tragi cel mai bun număr, căci cine, asemeni ţie e în stare să pătrundă aşa de adânc în cea mai profundă inimă? Când începi să cânţi tu, amuţim ca nişte nevolnici amuţitori.

Nu capriciile vreunei fete ţi-au stingherit somnul, — dar te vedem, mereu, luptând cald pentru prietenie: Amicul tău te scapă din laţul femeilor, iară frumuseţea lui e glorie şi îngrijorare pentru tine.

Până la grijile cari te rod, în locul lui, apoteozezi toate şi până şi durerea pe care el te lasă să o suferi!

Oricât de mult te-ar supăra, lipsitul de suflet, tu nu te laşi de el şi vezi, cu durere, viermele viciului în cel mai frumos trandafir".

GEN PE CÂT DE DIFICIL

la prima vedere pe atâta de greu, sonetul poartă, ca şi acel prieten *shakespearean, viermele viciului în cel mai frumos trandafir. Viciul acesta îi poate lua farmecul tuturora accesibil, destăinuindu-l numai iniţiaţilor în sensaţiile cele mai rafinate ale vieţii. Totuşi, departe de a fi perimat, — şi dovada o avem, la noi, în opera unui* Corneliu Moldovanu *şi în recentul volum de împliniri şi revelaţii ale d-lui* Ion Pillat, *sonetul, ca orice lucru definitiv, deci valabil peste timp, rămâne şi pe viitor forma care te obligă să fii meşter dacă poţi.*

Iară Platen a fost un mare meşter al sonetului german.

TRAIAN CHELARIU

CONFESIUNI

(Urmare din pag. I-a)

Indefinitiv, dece atâta sbatere, dece atâta disperare şi atâta trudă zadarnică? O suferinţă ridicolă, care tot mai persistă şi-mi macină necontenit zilele şi somnul. Nu-mi este admis nici măcar visul — categoria viselor halucinante, în care himera să se identifice cu idealul — în care singur să-mi creez altă dumnezeire. Oare nu mi-au fost deajuns atâta ispăşire, atâtea lacrămi vărsate fără rost şi atâta întunecare? De ce nu vine cineva să mă înveţe să cred în altceva, definitiv şi nesdruncinat, prin care să mă mântui?

Mă îngrozeşte şi permanenţa vieţii, a vieţii generale care este tot una cu moartea în fragmente. Şi faptul că-i sunt obligat cu atâtea servituţi şi umilinţe, de tot felul... Mă îngrozesc deasemenea pasiunile spiritului pentru altceva (nu ştiu ce necunoscut şi nesatisfăcător încă, dar care va trebui să vină, îl aştept!). Adeseori nu mai mi-aduc aminte că sunt om şi că doar trupul acesta merită stupefiantul trăirii. Şi doar aş vrea şi eu să fiu omul acestui veac, să fiu omul anonim al gloatei, dus inconştient spre toate prăpastiile. Dar nu pot, nu ştiu cine mă opreşte, nu-mi găsesc nicăiri sensul, măsura fiinţării mele biologice. Nu pot sau pur şi simplu refuz...

Nu cred absolut în nimic şi dece să mă condamnaţi pentru necredinţele mele? Nu cred — şi este aşa de simplu, de comod, este aşa de dureros să spui că nu crezi — aşa ca şi cum ai spune: astăzi nu-mi este foame! Vedeţi în ce groaznică echivalenţă cu zoologismul uman am ajuns? Deaceea mi-i scârbă de toţi oamenii care lucrează şi cred în minuni. Nu există minuni. Trebue să înţelegeţi odată pentru totdeauna că totul este sortit pieirii.

Mi-i teamă, însă, că sunt aşa de inutil — că nici moartea s'ar putea întâmpla să nu-mi mai fie dată. Dar atunci, cine mă caută şi nu mă găseşte? Cui aparţin cu adevărat, de nu vine nimeni să mă ia mai repede şi să mă păstreze pentru sine? Dece simt în mine clocotind îngeri lipsiţi de nemurire şi chiar demoni de peste fire, zbătându-se? Pentru Dumnezeu, să se sfârşească odată cu urîtul acesta îngrozitor. Daţi-mi raiul înapoi, întoarceţi-mă dinspre moarte, opriţi-mă aci... Dece mereu între cer şi pământ, niciodată neputând ajunge cerul şi nici ameţeala pământului? Unde eşti, cel ce mă cauţi? Unde?

Până acum am trăit mereu între limite, mereu între certitudini. Tocmai acestea m'au oprit a deveni cel adevărat. Am fost copil şi-am plâns, înspăimântându-mă, la prima revelaţie a apariţiei stelelor. M'am îndrăgostit şi de chipul meu din oglinzi, dar de câte ori a doua şi a trei zi îi vedeam încruntările, sufeream de moarte. Poate câteodată am fost şi zeu şi sfânt şi înger — însă identitatea acestor funcţii divine mă plictisea şi mă amăgea. Acum nu mai sunt nimic şi totuşi sunt aşa de fericit! Dacă va trebui, însă, să profesez ceva — atunci singura mea profesie va fi aceea a antiistoricului, a antispiritului.

Simt, dealtfel, că mă scurg înapoi, merg deandaratelea spre nu ştiu ce — şi-mi este indiferent ce o să se întâmple. Vedeţi, cea mai mare melancolie o trăesc pe marginea propriilor mele răsturnări, mâhnirea cea mai adâncă o am în faţa absenţei mele din timp. Sunt prea singur şi nimeni nu mă ocroteşte. Sunt părăsit în mijlocul lumii şi nici eu însumi nu mai mă găsesc. Dumnezeu m'a pierdut printre întunecările firii, iar providenţialul meu înger m'a părăsit.

Deaceea îmi este urît în lume, mi-este urît între atâtea lumini şi atâţia oameni. Dece oare simt urîtul acesta ca pe un revers al paradisului? Mi-e urît şi doar nu sunt unic, ci suntem doi, zece, o mie, milioane de oameni — şi la toţi ne este la fel de urît.

Există un ceas nepotrivit al urîtului, pe care nu-l putem înlătura. S'ar părea că tocmai în ceasul acela, echilibrele cosmosului s'au rupt şi nu mai putem fi oameni ai pământului.

Dar, de acum toate se vor sfârşi, încet-încet. Calm, calm. Trebue să fiu calm. Zadarnic îmi crispez mâna pe braţul altui om, în deşert mai strig şi-mi proclam efemera nemurire. Mă aşteaptă altceva, decât o urcare la cer. Ştiu bine, am conştiinţa deşertăciunii mele. Căci mie nu-mi este permis să mor pentru fericirea lumii. O, de câte ori n'aş fi murit, bucuros c'aş fi lăsat în urmă o lume mai fericită!.. Dacă în fiecare dintre noi s'ar ivi câte un Iisus, atunci lumea ar fi şi mai tragică decât în aparenţa ei de acum, pentrucă unul pe altul ne-am crucifica şi-ar rămâne să sufere florile, stelele, apa, pietrele, văzduhul.

Totuş, pare-mi-se că mai mi-a rămas ceva. Fuga, renunţarea, reintegrarea în materie. Vreau să mă întunec definitiv, vreau să rămân o simplă expresie a fiinţei. Tot ceeace am mai scris înainte de aceste pagini, le consider anulate, pentrucă am minţit. Nu mai mi-aduc aminte despre ce anume era vorba. Numai pe aceasta o valorific ca pe cea mai sinceră şi ultimă confesie publică. Toate celelalte au fost sinistre creaţii ale spiritului. Adevărul acesta este, de sus, dela primul rând până la semnătură.

Căci din clipa asta am renunţat pentru totdeauna la turburările spiritului, nu-l mai am, nu-l mai simt. Trebue să recunosc că am devenit în sfârşit Suprema Nulitate.

LAURENŢIU FULGA

Cronica plastică

Deschiderea „Căminului Artelor"

Salonul Oficial (III)

Două evenimente artistice de o covârşitoare importanţă au marcat această primăvară. Unul este SALONUL OFICIAL, care prin prezentare, ţinută şi încurajări juste (premii şi cumpărări) date artiştilor a însemnat o eră nouă în viaţa noastră plastică; iar celălalt deschiderea „CAMINULUI ARTELOR", într'un cadru cu totul occidental, oferind pentru prima oară în ţara noastră un debuşeu permanent picturei şi sculpturei, aşa cum se obişnueşte'n străinătate.

„CAMINUL ARTELOR" adăposteşte în localul *Galeriilor Cretzulescu 45* (prelungirea arcadelor librăriei Buholz) o prea frumoasă expoziţie a florilor, în interpretarea celor mai de seamă artişti ai noştri. Trei personalităţi se relevă viguros deasupra unui ansamblu foarte bine alcătuit şi prezentat. Una absolut *magnifică* a maestrului *necontestat* al florii ŞTEFAN LUCHIAN, celelalte ale lui FRANCISC ŞIRATO şi THEODOR PALLADY, ale căror tonuri de caldă prospeţime sunt cu adevărat fermecătoare. Cu deosebire buchetul galben al lui FRANCISC ŞIRATO, radiază o putere de viaţă şi o bogăţie de culori căreia cu greu îi poţi rezista. O spunem cu atât mai mult, cu cât felul deseori estompat şi vaporos, cu care se exprimă domnul ŞIRATO, nu intră cu totul în vederile noastre. De data asta însă, am fost cuceriţi Suportând covârşitoarea vecinătate, ION ŢUCULESCU alături de THEODOR PALLADY îmbină în acorduri noi o seamă de tonuri sumbre şi vibrante.

Cele două preţioase pânze ale maestrului GEORGE PĂTRAŞCU (ar trebui încă puţin plecate, ca să nu lucească) sunt lucrate din acelaş metal cu sclipiri incandescente, pe care i-le cunoaştem. Ne-a încântat şi ne-a plăcut mult micul, dar deliciosul buchet al domnului CIUCURENCU. Intr'adevăr, nici unul din tablourile prezentate nu e indiferent, fiecare reprezintă o operă de valoare; de aceea e inutil să mai citez ceilalţi expozanţi, toţi cu nume bine cunoscute.

Cât priveşte sălile, ingenios amenajate, nu avem decât cuvinte de înaltă laudă pentru ele, sunt mai mult decât frumoase şi luminoase, sunt şi cu gust alcătuite. Sculpturile d-nei CELINA EMILIAN, în special măştile, patinate cu un verde de cel mai plastic efect, ne-au încântat. Vitrinele cu cărţi, legate de doamna CATERINA DULFU, se pot socoti una din revelaţiile acestui an.

Ne pare nespus de bine, că tot o femee, doamna DULFU, este în fruntea acestei înjghebări. Să nu se creadă că ne părtinim sexul, pentrucă facem parte din el, dar împărtăşim părerea franceză — şi e o bucurie de câte ori putem să o constatăm — că Românca e bunul cel mai de seamă, pe care-l posedăm.

In afară de săli de expoziţie, mai sunt tablourile din raft, care scoase, iau loc unul câte unul pe şevalet; în timp ce privitorul confortabil instalat, soarbe cu nesaţ un interior de pădure a lui ANDREESCU, sau acea miraculoasă pasăre argintie, pe care tot ANDREESCU neîntrecutul nostru pictor, într'o zi de delicată şi sobră inspiraţie a pus-o pe pânză.

*

S'a vorbit mult de premiile SALONULUI OFICIAL; nemulţumiţi ca totdeauna s'au găsit destui. Cunoaşteţi proverbul francez „on ne peut contenter tout le monde et son père"... cu drept cuvânt!

S'a rostit sau s'a scris şi fraza următoare: cum e posibil să fie premiat „Autoportretul" lui NUNI DONA? La care, răspundem — neîntrebaţi, şi din iniţiativă proprie — i s'a dat pentrucă, *măcar odată*, la un SALON OFICIAL, o lucrare lipsită de academism, trebuia recompensată. Măcar odată, o lucrare tânără, clară, bine compusă, plină de accent, merita să fie relevată...

Nu se ştie — pentrucă nu a fost urmărită — nu se ştie, ce silinţă şi-a dat NUNI DONA, de patru ani încoace, pentru a izbuti ceeace a expus acum la Salon. Nu se ştie — dar cu ştiu. Se prea poate să fi ştiut-o şi juriul — în ori ce caz — a presimţit-o!

Imi pare rău că nu pot vorbi de mulţi din expozanţii *Salonului*, numai pentru că nu am loc destul. In schimb, îi se vor reproduce din catalog bucăţile, pe măsură ce apare Universul literar. Nici o acuarelă slabă nu s'a primit, aproape toate sunt interesante. Spicuim, cele două ale MERICHII RĂMNICEANU, acele ale sensibilului şi delicatului DRĂGUŢESCU, aceia a lui AUREL DIACONESCU, GEORGETA VINTILESCU, ION MUSCELEANU apoi a COCĂI MEŢIANU, teribil de L. Grigoresciană — din păcate — ce bine ar fi să-şi uite paleta profesorului şi felul lui de a pune în pagină! Am regretat infinit să nu fi putut vedea expoziţia lui MIRON CONSTANTINESCU la Propagandă, socotind după acuarela premiată, că prezentă desigur un interes deosebit.

In sculptură, se relevă — atât cât o permite lumina neprielnică — „Drumul nou" în bronz al domnului BARASCHI; amănunţit studiat, cu vechi mijloace. MICHEL-ANGELO nu-l lasă să doarmă pe domnul Baraschi, *e foarte frumos să mai aă astăzi asemenea crez.* Departe de a fi pompier, cum „ironic" se intitulează domnia-sa, credem că statuia d-sale este o lucrare de suflu larg plină de avânt. Sunt bucăţi admirabil studiate, „le morceau" cum spune Francezul — poate puţin — în dauna întregului.

Vedem în catalog „interpretare după figura Mareşalului" de ION GR. POPOVICI care are la Propagandă un cap minunat al M. S. REGELUI MIHAI I (dealtfel Majestatea Sa are trăsături extraordinar de elocvente pentru daltă, vezi şi capul lucrat de Baraschi).

Această „interpretare" o găsim numai în catalog, oare dece?

Fotografiată, pare a fi o operă de mare anvergură, *ieşind cu totul* din comun.

Să fi supărat „interpretarea" când a fost aşezată pe soclu?

Soarta interpretărilor, doar ştim că nu-i să placă!...

Din puţinele lucrări ale d-lui POPOVICI, desenuri colorate văzute de noi, deducem că are o personalitate cu totul atrăgătoare şi pe care să sperăm să o vedem afirmându-se în sculptură, cât de curând.

In redarea liniştită şi pură a MILITZEI PĂTRAŞCU, figura, plutind par'că în sferele inspiraţiei, a scriitorului *Liviu Rebreanu*, se detaşează din blocul de marmoră cu o calmă demnitate.

Vom numi apoi pe CRISTEA GROSU, ŞTEFAN BĂEŞAN, ELENA SEROVA, fără să exceptăm maeştrii ajunşi de a căror faimă nu se mai vorbeşte, cum sunt IOAN JALEA şi CORNEL MEDREA cu aportul lor întotdeauna de prim ordin şi printre noi, cele două capete ale lui ION JIGA, pline de promisiuni pentru viitor.

Termin cu regretul de a nu fi putut menţiona pe toţi acei care o merită.

LUCIA DEM. BALACESCU

NUNI DONA — **Natură moartă**

CENTENARUL MALLARMÉ

ŞTEFAN GEORGE DESPRE MALLARMÉ

Stefan George cel dintâi care după uriaşii Romantismului, a cucerit în limba germană contemporană acea împărăţie sufletească în care vorbele mărturisesc o viaţă şi o realitate superioare, şi-a arătat admiraţia faţă de MALLARMÉ prin numeroase traduceri din opera acestui poet.

Iată câteva fragmente dintr'un capitol de proză consacrat marelui poet francez. (Lobreden aus TAGE und TATEN, Aufzeichnungen und Skizzen von Stefan George ed. Günther u. Co. Berlin).

Orice artist vrednic de acest nume a dorit măcar odată în viaţa lui să se exprime într'o limbă de care mulţimea profană să nu se poată servi, sau să-şi aşeze vorbele astfel încât numai cel iniţiat să le afle înţelesul adânc... Întunecimi melodioase se găsesc şi la Pindar, şi la Dante şi multe chiar la limpedele Goethe.

●

Să ne gândim la acele tainice vorbe şi vrăji care s'au păstrat în popor cu o neîndoelnică putere de vindecare şi care răsună ca nişte chemări de duhuri şi de zei ; la vechi rugăciuni care ne-au adus mângâiere fără ca să ne fi gândit la conţinutul lor, la inexplicabile cântece şi versuri din vremuri străvechi care însă când sunt rostite, revarsă peste noi talazuri de plăceri şi de necazuri reînoind palide amintiri care asemeni unor surori îndurerate ne întind mâini ademenitoare.

●

Iată de ce, Poete, tovarăşii şi discipolii îşi spun atât de bucuros „maestru", fiindcă tu eşti cel mai greu de imitat şi totuşi ai atâta putere asupra lor ; fiindcă toţi năzuesc către cea mai înaltă perfecţiune în sens şi sunet pentru a putea sta în faţa ta ; fiindcă tu păstrezi mereu o taină şi ne laşi să credem în acel frumos tărâm care singur este veşnic.

(Tradus de **Al. Philippide**)

LA VIE DE MALLARME DE HENRI MONDOR

Printre cei care şi-au consacrat viaţa cultului poetului care a scris **După amaiza unui Faun** Doctorul Henri Mondor este, fără îndoială, unul din cei mai pasionaţi şi mai desinteresaţi în acelaşi timp. Probabil că n'ar fi dat niciodată publicităţii rezultatul la care a ajuns prin cercetările lui pline de dragoste şi de admiraţie, dacă vremurile grele nu l-ar fi silit să se retragă în această mânăstire pe care arta o oferă acelora care ştiu să-i hărăzească tot ce au mai bun în ei.

Lucrarea lui este cea mai importantă alături de aceea a lui Kurt Wais, apărută în 1938 la München.

Henri Mondor nu e nici critic, nici literat şi asta e foarte bine. De marea poezie nu te apropii cu fraze de critic, ci cu multă umilinţă şi o mare dragoste. Aşa face şi autorul nostru care ne prezintă nu foarte mare număr de inedite datorită cărora el evocă viaţa poetului. De fapt, el lasă scrisorilor, anecdotelor şi operei grija de a arăta lupta de fiecare clipă înfăţişată de sforţarea creatoare a profesorului de engleză care o viaţă întreagă a dus război istovitor pe două fronturi, acela al mizeriei materiale şi al creaţiei.

(**R. B.**)

ed. Gallimard N.R.F. Paris 1942

SONETELE: O MANIE

Dintr'o scrisoare către Cazalis:

„Vei râde poate de mania mea de-a scri sonete — nu vei râde, fiindcă şi tu ai făcut sonete delicioase — dar pentru mine sonetul e un mare poem în mic; catrenele şi terţetele îmi par cântece întregi, şi câteodată stau trei zile ca să-i echilibrez părţile pentruca totul să fie armonios şi să se apropie de frumos..."

(E vorba de sonetul Renouveau. Mallarmé are douăzeci de ani).

NEPUTINŢĂ SAU CULTUL FRUMOSULUI?

Ceiace s'a numit neputinţa lui Mallarmé e această admirabilă exigenţă de artă pură şi mândrul dispreţ al unui tânăr sărac faţă de orice improvizaţie pripită şi fructuoasă.

(Mondor)

PRAGOSTE DE VACANŢĂ

Dragostea vieţii lui:

„...Ştii tu că sunt un neghiob şi că m'am lăsat prins în cursa pe care o întinsesem într'un stufiş din ţara Dragostei? Zărisem aici o fată destul de drăguţă, distinsă, tristă. E germană şi guvernantă într'o familie de aici. Sunt de-atunci şase săptămâni. Mă atrăgea; nu ştiu cum, am început o curte înverşunată. Refuzuri, fugi, spaime, roşeli din partea ei; tenacitate dintr'a mea. Insfârşit, de câteva zile s'a îmblânzit şi am început să intru în viaţa ei. Ca toate guvernantele care sunt întotdeauna declasate, ea are un farmec melancolic care şi-a produs efectul asupra mea aşa că m'am cam îndrăgostit.

Când am văzut asta, am încercat să lupt, presimţind o mulţime de necazuri: situaţia ei pe care puteam s'o sfărîm, deoarece depinde în întregime de purtarea ei; spionajul oraşelor mici, timpul pierdut. Lupta nu face decât să aţâţe.

Ea e tristă aici şi se plictiseşte. Eu sunt trist şi mă plictisesc. Din cele două melancolii ale noastre am putea face o fericire. N'ar fi de mirare ca ea să înceapă să mă iubească puţin; sunt sigur că am intrat deja în viaţa ei. Poate fac o prostie. Ba nu, n'am să mai fiu aşa de singur în timpul vacanţelor.

(Scrisoare către Cazalis din 4 April 1862)

De fapt, n'a mai fost aşa de singur fiindcă cea pe care o iubea a devenit doamna Mallarmé.

NAŞTEREA HERODIADEI SAU JURĂMÂNTUL POETULUI

I

...Şi acum m'am pus hotărît pe lucru. Mi-am început însfârşit Herodiada. Cu spaimă, fiindcă inventez o limbă care trebue numaidecât să ţâşnească dintr'o poetică foarte, foarte nouă, pe care aş putea-o defini în două vorbe: Să zugrăveşti nu lucrul ci efectul pe care lucrul îl produce. Versul, aici, nu trebue deci să se compună din cuvinte ci din intenţii şi toate vorbele trebue să dispară în faţa sensaţiilor... *Vreau* — întâia oară în viaţa mea — să *izbutesc*. N'aş mai pune mâna în viaţa mea pe o pană dacă aş fi învins.

JURĂMÂNTUL UNUI POET DE 22 DE ANI

II

Dintr'o scrisoare către Cazalis din Martie 1866.

...Aşadar am a-ţi povesti trei luni, în linii foarte mari... Le-am petrecut lucrând cu înverşunare la Herodiada, lampa mea ştie! Am scris uvertura muzicală, care e încă aproape în stare de schiţă, dar pot să spun fără îngâmfare că va fi de un efect nemaipomenit şi că scena dramatică pe care o cunoşti nu e faţă de aceste versuri decât ceiace este o vulgară image d'Epinal *comparată cu o pânză de Leonardo da Vinci. Imi vor mai trebui încă trei sau patru ierni ca să sfârşesc această operă, dar atunci voi fi făcut însfârşit ceiace visez să fie un Poem demn de Poe şi pe care poemele lui nu-l vor întrece.*

Ca să-ţi vorbesc cu această semănătoare care s'au adunat în noi din cele dintâi vremuri şi proclamând, în faţa Nimicului care este adevărul, aceste glorioase minciuni! Acesta e planul

MALLARMÉ
(Văzut de Gauguin)

volumului meu liric şi acesta va fi poate titlul lui, Gloria Minciunii sau Glorioasa Minciună. Voi cânta cu disperare".

Mallarmé va lucra toată viaţa la acest poem şi se va gândi la el chiar cu două ceasuri înainte de moarte.

CUM LUCRA MALLARMÉ

LE PITRE CHATIÉ

Prima versiune :

Pour ses yeux, — pour nager dans ces lacs dont les quais
Sont plantés de beaux cils qu'un matin bleu pénètre,
J'ai, Muse, — moi, son pitre, enjambé la fenêtre
Et fui notre baraque où fument tes quinquets.

Text definitiv :

Yeux, lacs avec ma sainte ivresse de renaître
Autre que l'histrion qui du geste évoquais
Comme plume la suie ignoble des quinquets,
J'ai troué dans le mur de toile une fenêtre.

ULTIMELE RÂNDURI SCRISE

„Recomandări cu privire la hârtiile mele

„(Pentru când mă vor citi dragii mei).

Mamă, Geneviève,

„Spasmul cumplit de înăbuşire pe care l-am suferit adineauri poate să se reproducă în cursul nopţii şi să mă doboare. Atunci nu vă veţi mira că mă gândesc la grămada semiseculară a notelor mele, care nu va face decât să vă încurce, fiindcă nicio pagină din ele nu poate să servească. Numai eu singur aş putea scoate ce este... Aş fi făcut asta dacă ultimii ani lipsind nu m'ar fi trădat. Aşadar, ardeţi tot: nu există nicio moştenire literară, dragii mei. Nici măcar să nu arătaţi asta cuiva; refuzaţi orice amestec curios sau amical. Spuneţi că nu s'ar putea găsi nimic, ceiace de altfel e adevărat şi voi, singurii oameni din lume în stare să respectaţi într'adevăr o întreagă viaţă de artist sincer, credeţi-mă că trebue să fi fost foarte frumos. Aşa că nu las nicio hârtie inedită afară de câteva frânturi tipărite pe care le veţi găsi lângă Un coup de dés *şi* Herodiada, *terminată dacă soarta va vrea".*

Mallarmé moare la câteva ceasuri după ce a scris acest testament.

DRUMUL DIN URMĂ

Vreo treizeci de persoane dintre care niciuna nu-şi stăpâneşte plânsul, însoţesc sicriul la cimitirul din Samoreau, lângă Valvins.

Rodin e cu Renoir care a condus-o pe domnişoara Jeannie Gobillard. Dujardin e lângă doamna Méry Laurent, Ducet şi Thadée Natanson. Vaillard e între Mendès şi Roujon. Dierx, nu departe de Marthe Mellot, e cu Bonniot şi Uzanne.

Soarele străluceşte pe râu, pe acoperişuri, pe luntrea care îi era dragă. In aer e o căldură dulce. Cântecul murmurat al după amiezilor de vară face să vibreze câmpia. Câţiva ţărani în haine de Duminică, câţiva luntraşi şi cantonieri s'au alăturat poeţilor.

Când ajungem pe clina liniştită şi la locul în care sunt morţii din Samoreau şi Valvins, nimeni nu mai observă bine sfârşitul ceremoniei, atât de puternic izbuceşte emoţia.

In mijlocul unei discreţii care face ca plecarea poetului să semene cu viaţa lui, acest minuscul cortegiu arată o imensă durere. Sicriul e acoperit de flori strălucitoare. Se văd marile coroane trimise de Revue blanche **şi** Mercure de France. **Roujon înaintează până lângă groapă, spune, în numele prietenilor, cu greu, câteva vorbe de adio şi, zguduit de plâns, nu poate sfârşi. Mendès face semn lui Valéry să rostească omagiul tinerilor dar toţi, vechi tovarăşi şi tineri discipoli, plâng, şi Valéry nu poate vorbi.**

Rodin spune celor de lângă dânsul: „Cât timp are să mai trebuiască naturii ca să refacă un astfel de creier?"

(Mondor, La Vie de Mallarmé 2 vol. Gallimard 1942)

ULTIMA MODĂ

Pentruca să câştige ceva bani, Mallarmé publică o revistă de modă: *Ultima modă*, gazetă mondenă şi familiară realizată cu concursul, în ce priveşte moda, a marilor croitori, — tapiţeri — decoratori, restauratori, horticultori, amatori de bibelouri şi de sport.

Colaboratorii lui literari sunt: Théodore de Banville, Léon Clodel, François Coppée, Alphonse Daudet, Sully Prudhomme, Villiers de l'Isle-Adam, Zola, etc.

In realitate, în afară de colaborarea propriu zis literară, el singur face toată gazeta şi semnează: Marguerite de Ponty, Miss Satin, le chef de bouche chez Bréhaut, o cititoare alsaciană, o castelană bretonă, corespondenţi anonimi X, Zizi mulatră din Surati şi chiar Olimpia, negresă.

RAINER BIEMEL

Note despre Mallarmé

Destinul literar al lui Stéphane Mallarmé îmi evocă întotdeauna un titlu din Balzac: La recherche de l'absolu. Mallarmé a fost un căutător de absolut. Destinul lui a fost să propună viitorului câteva splendide enigme şi să rămână prin sforţările lui, dacă nu prin realizările lui, ca un exemplu durabil de înaltă viaţă spirituală în slujba unei frumuseţi imposibile sau cel puţin inaccesibile omului de astăzi.

Puţinele realizări ale lui Mallarmé au rămas cu un ciudat aspect de fragmente, de ruine pe urma unei cumplite lupte între intenţie şi faptă.

Invăţăturile lui, mai mult poate decât opera lui, alcătuesc partea lui durabilă. Ceiace el a propovăduit întrece cu mult ceiace a construit.

„A sugera — iată visul..." Prin această scurtă frază, care a devenit mai târziu programul unui întreg curent literar, Mallarmé respinge expresia directă, imaginea fotografic exactă, descripţia precisă şi în acelaş timp respinge pathosul şi discursivitatea, elocvenţa şi pasiunea.

In Mallarmé erau doi oameni (ca în noi toţi, de altfel). Unul era îndrăgostit de nelămurit şi de obscur, de vis nebulos şi sensuri oculte, căutător de absolut şi de esenţe; celălalt avea respectul formei rigide, al regulei clasice, al disciplinei şi al constrângerii artistice.

Din colaborarea acestor doi a ieşit o operă curioasă şi unică în felul ei, ratată în bună parte, dar uluitor de revelatoare în părţile ei izbutite. In cele mai pline şi mai cizelate versuri cu putinţă s'ascunde un fond obscur, o expresie eliptică, muzicală şi neprecisă :

L'ère d'autorité se trouble
L'orsque, sans nul motif, on dit
De ce midi que notre double
Inconscience approfondit

Que, sol de cent iris, son site,
Ils savent s'il a bien été,
Ne porte pas de nom que cite
L'or de la trompette d'Été.

Din aceste opt foarte muzicale versuri, doar ultimul aduce o imagine imediat **inteligibilă: Aurul trompetei de Vară. Acesta este de altfel unul din procedeele lui Mallarmé: Dintr'un bloc de versuri strălucitoare dar fără sens inteligibil ţâşneşte deodată un vers care luminează şi pe celelalte, făcându-le şi pe acestea, dacă nu inteligibile (aceasta la Mallarmé nu se întâmplă niciodată) dar cel puţin capabile de-a** sugera **jumătăţi de sensuri, nelămurite dar puternice impresii, fugitive imediat ce cauţi să le defineşti.**

Arta lui Mallarmé nu deschide porţi largi. Intredeschide. **Drumul pe care ţi-l arată nu-l vei cunoaşte niciodată până la capăt. Dar îl vei bănui mereu. Din două sensuri pe care ţi le oferă, poţi alege unul. Dar le poţi alege pe amândouă; şi, din alăturarea lor, un al treilea, poate, se va desprinde.**

Iată de ce frumuseţile pe care le găsim în opera lui (alcătuită în partea ei constructivă din vreo şaizeci de poeme şi câteva poeme în proză) apar fragmentare şi fără şir, fulgere în negură, aschii de soare în întuneric. Cele mai frapante, dacă nu cele mai adânci, sunt acelea ieşite din transpuneri ciudate de sensaţii, în imagini ca acestea :

...des calices
De mes robes, arôme aux
farouches délices,
Sortirait le frisson blanc de
ma nudité....

Ce blanc vol fermé

Care e evantaliul închis, sau

Vertige ! voici que frissonne
L'espace comme un grand
baiser
Qui, fou de naître pour
personne,
Ne peut jaillir ni s'apaiser...

sau

Coure le froid avec ses
silences de faulx...
Trompettes tout haut d'or
pâmé sur le vélir...

Este desigur aici o artă foarte rafinată, făcută din multă meditaţie, îndelung chibzuită, în care aşa zisa inspiraţie nu mai are nici cel mai mic loc dar care nu exclude, totuş, pathosul şi sbuciumul, ca în poemul neisprăvit al Herodiadei, cu versuri scrâşnite şi strânse, ca nişte cătuşe :

J'aime l'horreur d'être et
je veux
Vivre parmi l'effroi que me
font mes cheveux,
Pour, le soir, retirée en ma
couche, reptile
Inviolé, sentir en la chair
inutile
Le froid scintillement de ta
pâle clarté,
Toi qui te meurs, toi qui
brûles des chasteté,
Nuit blanche de glaçons et
de neige cruelle!

Exemplul lui Mallarmé are valoare prin ceeace el a vrut mai mult decât prin ceeace a făcut. El a vrut, între altele, să desprindă poezia din discursiv şi din real, atribuindu-i calităţi de cunoaştere prin vis, de înălţare în absolut, de adâncire în inconştient. Opera lui, care apare de multe ori ca o strălucită chinezerie, nu realizează decât prea puţin acest lucru. Sensul pe care fără îndoială că Mallarmé a vrut să i-l dea s'a pierdut odată cu el şi opera rămâne pecetluită pe vecie. Incercările de explicare, în frunte cu aceea, voluminoasă şi savantă, a lui Tribaudet, rămân fără niciun folos general. Oricine adânceşte pe Mallarmé îi găseşte un sens, dar e absurd să se vorbească aici de un sens valabil pentru toată lumea, un sens cu putere de lege.

Tot din această pricină, a imita pe Mallarmé este o întreprindere cu totul fără rost. Invăţăturile lui, exemplul lui de căutare a frumosului absolut sunt vrednice de urmat. Paul Valéry este unul dintre cei care au tras foloase de pe urma acestor învăţături şi a acestui exemplu. Dar opera lui, afară de unele asemănări superficiale de ton, nu mai păstrează nimic din Mallarmé. Taina mallarmeană, atât de rar dar atât de turburător realizată în câte un vers :

Le transparent glacier des
vols qui n'ont pas fui...
Fuir ! là-bas fuir! je sens que
des oiseaux sont ivres
D'être parmi l'écume inconnue
et les flots...

Et tu fis la blancheur sanglotante
des lys !....
La solitude bleue et stérile a
frémi...

N'a mai putut trece în meditaţia gravă din Cimetière marin **a lui Valéry, monument frumos dar greoi, rece şi sterp, nici în** Narcisse, **nici în** La jeune Parque. **Incomunicabilul a rămas incomunicabil. Poarta spre vis pe care Mallarmé o deschidea,** intr'adins, **doar pe jumătate, rămâne îndărătnic închisă pentru cei care vor să-i fure taina.**

AL. PHILIPPIDE

Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui

Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui,
Va-t-il nous déchirer avec un coup d'aile ivre
Ce lac dur oublié que hante sous le givre
Le transparent glacier des vols qui n'ont pas fui !

Un cygne d'autrefois se souvient que c'est lui
Magnifique mais qui sans espoir se délivre
Pour n'avoir pas chanté la région où vivre
Quand du stérile hiver resplendé l'ennui.

Tout son col secouera cette blanche agonie.
Par l'espace infligée à l'oiseau qui le nie
Mais non l'horreur du sol où le plumage est pris

Fantôme qu'à ce lieu son pur éclat assigne
Il s'immobilise au songe froid de mépris
Que vît parmi l'exil inutile le Gygne.

Sonet

— Lui Basil Munteanu

Virginul azi, cel mândru şi cel însufleţit,
Ne-o sparge el cu aripi de vânt şi de beţie
Uitatul lac ce-l fură sub ger cu nostalgie
Strălimpezile sloiuri de sbor neîsbăvit !

O lebădă din timpul apus şi-a amintit
Măreţ dar fără 'ndemnul să scape din sclavie
Că n'a cântat ţinutul în care să revie
Când sterpului iernatic uritul i-a sclipit.

S'o scutura lung gâtul ei tot de alba moarte
Ce păsării, negând-o, zăpada îi împarte,
Dar nu de glod şi groază ce penele i-au prins.

Nălucă 'n locul unde lucire albă leagă,
Cum împietreşte — lasă regesc dispreţul nins
Intr'un exil zadarnic s'o troeneească 'ntreagă.

Trad. de ION PILLAT

siguranţă, eu care sunt victima eternă a descurajării, trebue să zăresc adevărate splendori!

Din nefericire, adâncind până într'atâta versul, am dat de două abisuri, care mă umplu de desnădejde. Unul este Neantul la care am ajuns fără să cunosc Budismul, şi sunt încă prea mâhnit ca să mai pot crede chiar în poezia mea şi să mă aşez din nou la lucrul pe care gândul acesta copleşitor m'a făcut să-l părăsesc.

Da, ştiu, nu suntem decât forme vane ale materiei — dar sublimi totuş pentrucă am inventat pe Dumnezeu şi sufletul nostru. Atât de sublimi, dragul meu! încât vreau să dau spectacolul materiei care are conştiinţa că este şi care în acelaş timp se avântă nebuneşte în visul acesta, deşi ea ştie că nu poate fi acest vis, cântând Sufletul şi toate divinele impresii a-

O ASOCIAŢIE A POEZIEI EUROPENE

„Iţi plac lucrurile mari: iată unul din ele... Capitalele secţiunilor franceze sunt Paris şi Avignon.

„Dragul meu ,e vorba pur şi simplu de o breaslă. Suntem câţiva cărora ne e drag un lucru dispreţuit: e bine ca să ştim câţi suntem şi să ne cunoaştem; cei absenţi să se citească şi cei călători să se vadă".

(Scrisoare lui Mistral)

Se gândea la Spania, Italia, Anglia.

●

Ce departe e civilizaţia de a procura bucuriile stării de vis! Ne putem mira că nu există în orice mare oraş o asociaţie de visători pentru a sprijini un jurnal care să înregistreze evenimentele în lumina proprie a visului.

AZUR

De l'éternel azur la sereine ironie
Accable, belle indolemment comme les fleurs,
Le poëte impuissant qui maudit son génie
A travers un désert stérile de Douleurs.

Fuyant, les yeux fermés, je le sens qui regarde
Avec l'intensité d'un remords atterrant,
Mon âme vide. Où fuir? Et quelle nuit hagarde
Jeter, lambeaux, jeter sur ce mépris navrant ?

Brouillards, montez ! versez vos cendres monotones
Avec de longs haillons de brume dans les cieux
Que noiera le marais livide des automnes
Et bâtissez un grand plafond silencieux !

Et toi, sors des étangs léthéens et ramasse
En t'en venant la vase et les pâles roseaux,
Cher Ennui, pour boucher d'une main jamais lasse
Les grands trous bleus que font méchamment les oiseaux

Encor ! que sans répit les tristes cheminées
Fument, et que de suie une errante prison
Éteigne dans l'horreur de ses noires traînées
Le soleil se mourant jaunâtre à l'horizon !

—Le Ciel est mort.—Vers toi, j'accours ! donne, ô matière,
L'oubli de l'Idéal cruel et du Péché
A ce martyr qui vient partager la litière
Où le bétail heureux des hommes est couché,

Car j'y veux, puisque enfin ma cervelle, vidée
Comme le pot de fard gisant au pied d'un mur,
N'a plus l'art d'attifer la sanglotante idée,
Lugubrement bâiller vers un trépas obscur...

En vain ! l'Azur triomphe, et je l'entends qui chante
Dans les cloches. Mon âme, il se fait voix pour plus
Nous faire peur avec sa victoire méchante,
Et du métal vivant sort en bleus angelus !

Il roule par la brume, ancien et traverse
Ta native agonie ainsi qu'un glaive sûr ;
Où fuir dans la révolte inutile et perverse ?
Je suis hanté. L'Azur ! l'Azur ! l'Azur ! l'Azur !

STÉPHANE MALLARMÉ

AZURUL

Batjocura senină a ceruini etern,
Trufaş nepăsătoare ca florile, 'mpovară
Blestemele poetului nevolnic, ce s'aştern
De-alungul unor sterpe deşerturi de calvare.

Fugind, cu ochii orbi, îl simt privind — jeratec,
In sufletu-mi, cu forţa căinţelor târzii.
Fugi ! Unde ? Care noapte s'o sfâşii, şi sălbatec
S'o svârl peste dispreţu-i sfâşietor, fâşii ?

Ci creşteţi, neguri ! verse-şi cenuşa voastră rece
In zdrenţe lungi de pâlcă leşia peste cer
Şi mlaştinile toamnei azurul să-l înnece.
Ziditi-l sub uriaşe tavane de tăceri.

Şi tu, din lacul Lethei trezeşte-te, şi-adună
In calea ta, nămolul şi galbenul lui stuh,
Plictis iubit ! Şi-astupă c'o mână veşnic bună
Spărturile albastre de aripi, din văzduh.

Şi încă ! Fără preget să-ţi fumegi hornul bont
Trudit cotlon, şi dâra de fum iscat va stinge 'n
Rătăcitoarea carceră a negrelor fumingeni
Făclia soarelui pălind la orizont.

E mort Auzul ! Ţie, Materie, 'nchinare !
Dă-mi tu uitarea : Visul să nu mai chinuiască
Un biet martir ce vine să'mpartă ieslea'n care
Adoarme fericita cireadă omenească !

Căci vreau, pentrucă 'n fine azi cugetul golit
Ca vasul cu boală izbit de un perete
Nu-mi mai sulemeneşte suspinu 'n nimb de mit,
Să gust lugubrul morţii obscure pe 'ndelete.

In van ! Azurul birue; în van ! L'aud cum cântă
In clopote. Şi inima-mi se face graiuri ca
Mai mult izbânda lui să ne 'nspăimânte.
Şi aur viu ţâşneşte 'n albastru Osană !

Rostogolit prin pâcle, străvechiu, el îţi străpunge
Născânda agonie, tăiş de paloş dur ;
Fugi ! Unde ? Răzvrătire zadarnică. Te-ajunge.
Sunt hărţuit. Azur ! Azur ! Azur ! Azur !

Trad. de ION FRUNZETTI

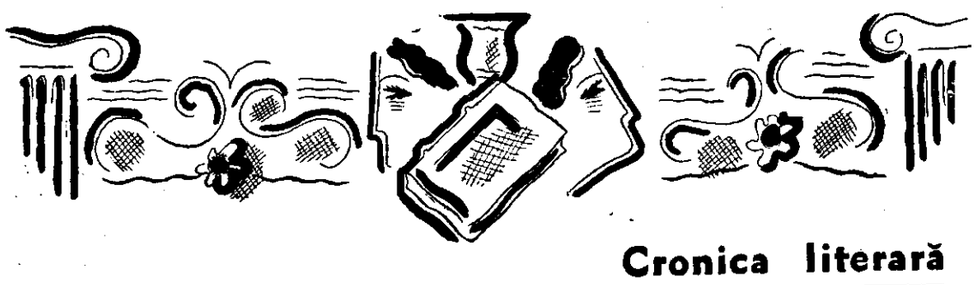

Cronica literară

„STRANIUL PARADIS"
de Laurențiu Fulga
(Editura Universul, București, 1942)

Rareori lectura cărților mai provoacă în noi acel sentiment de surprindere și mirare naivă pe care-l încercăm în momentele de supremă libertate interioară când trăim în afara oricăror deprinderi ale sociabilității. Actul creației literare ajunge prin repetiție o funcție obligatorie a culturii, una din formele instituționale intrate în obișnuințele vieții sociale. în comun. Lucrul literar în sine nu mai este prilej de uimire, multiplicat prin tradiție pe dimensiunea timpului concret, în perspectiva mereu adâncită a istoriei literare.

Puține cărți mai turbură deprinderile, răstoarnă criterii sau le sdruncină temeliile și ne îndeamnă să gândim cu puteri neajutorate la acest lucru extraordinar care este o carte și la neobișnuita putere de sociabilitate a cuvintelor. *„Straniul Paradis"* e o astfel de carte, — violentă pentrucă iese din obișnuința literaturii, prin forța ireverențioasă a temperamentului, a ingeniului sau geniului, pe care și-l expune cu ostentație autorul. Întrebarea asupra stilului, în expresia lui concretă, scriptică, încă nu se poate pune în cazul lui Laurențiu Fulga.

Bogăția conținuturilor sufletești și a semnificațiilor covârșește preocupările de expresie și ținută literară. Stilul cărții e deaceea neîngrijit pe alocurea, confuz uneori, iar termenii improprii. Accentul e pus pe inspirație nu pe elaborare, — adică pe o anume stare de tensiune și ardere lăuntrică, pe o infinită aspirațiune către idealitate și transcendere a sensorialității prin reverie exaltată, simbol sau iluzie. „Straniul Paradis" datorește prea puțin literaturii înțeleasă ca tradiție și deprindere a unui lucru organizat. Deaceea nu pe elemente de compoziție și pe corespondențe interioare de echilibru al înțelesurilor cu plasticitatea formelor se sprijină structura nuvelelor din *„Straniul Paradis"* ci pe creiarea unui climat excepțional în care personajele cărții trăesc cu exaltare convingerea predestinării lor și revelația pe care și-o prilejuiesc unele altora.

Într'o notă introductivă Laurențiu Fulga își previne cititorii asupra unei împrejurări care dă o unitate esențială prozei din *„Straniul Paradis"*, prin revenirea ei cu stăruința implacabilă a unui destin, în existența fiecăruia din eroii nuvelelor. Această împrejurare îi înrudește, dându-le un aer de familie, iar cărții acel climat specific care nu poate fi identificat în vreunul din aspectele sensibile ale vieții desfășurată în raporturile concrete ale spațialității și existenței sociale. Iată, cu vorbele proprii ale autorului, **împrejurarea** care **singularizează** pe eroii nuvelelor sale :

„In cartea această vă veți întâlni cu oameni perechi, doi, mereu câte doi — și drama acestei dualități e cu atât mai sfâșietoare, cu cât nu se pot despărți în nici un fel unul de altul, nu se pot deslega definitiv — pentrucă o soartă necunoscută și abjectă, un înger al întunecării ori un zeu implacabil — tot îi mână înainte, mereu unul lângă altul — ca să se ispășească unul pe altul, să se îndure unul pe altul, să creadă că astfel vor învinge limita impusă de mai înainte".

Observarea acestei dualități ca o lege a existenței omenești dela care nimeni nu se poate sustrage, potrivit căreia „al doilea intervine ca o condiție necesară a împlinirii destinului celuilalt", a mai fost desigur făcută, între alții de Schopenhauer (fiecare își caută în viață complementul ideal, perechea sortită, după raporturi de compensație între însușirile fizice și morale ale celor doi parteneri). Nu interesează însă originalitatea sub aspectul teoretic, a observației, ci forța intuitivă, intensitatea vizionară cu care acest adevăr este trăit până la extaz, demență sau sinucidere de personagiile *„Straniului Paradis"*. In „Taina Soniei Luiceva" povestitorul cunoaște bucuria extatică prin alăturarea în iubire de femeea care-i era sortită:

„In ceasurile acelea nu eram prezenți, nu ne simțeam realitățile nudice; era prezentă numai semnificația acelei cununii, doar beatitudinea pe care atât de bogat ne-o acorda unitatea corporală. Deaceea n'am considerat niciodată dragostea mea ca un păcat sau un dezechilibru în ordinea micului nostru univers, ci tocmai o spiritualizare a cărnii. Căci identificarea noastră nu căpăta un contur uman și exterior, ci o plinătate cerească și o dumnezeiască bucurie".

Conștiința anticipatoare a predestinării este limpede rostită de povestitor la începutul confesiunei sale:

„Sunt convins însă, că pentru fiecare om în parte — există doar o *singură* femee egală lui, care i-ar putea aparține. Există acel tip de femee, care fără să te fi auzit vorbind, fără să te fi văzut chiar, știe că e născută anume pentru tine. Numai ție ți s'ar dărui, numai tu fiind în stare s'o desăvârșești în propriul ei destin".

E convins de acel absolut — nec plus ultra — care a însemnat pentru el dragostea Soniei Luiceva: „sunt în viața unui om întâmplări atât de perfect sfârșite, că după ele nu mai poate urma nimic altfel". Iar în alt loc notează „prin ea m'am redăruit mie însumi". Iată deci femeea intervenind „ca o condiție necesară a împlinirii destinului celuilalt", condiția dobândirii plenitudinei și a unității interioare, a desăvârșirii întru absolut. Motivul acesta al iubitei ideale îl întâlnim în toate nuvelele și el creiază climatul de înfrigurată așteptare și adorație extatică, acela care ne-a îndreptățit să relevăm caracterul esențial liric al prozei lui Laurențiu Fulga.

Probabil, ceva din această tensiune lirică se datorește și spiritului vârstei autorului, dar temperatura arderii interioare a prozei sale, viziunea dramatică a existenței dilatată până la halucinație, — acestea sunt trăsături permanente care țin de structura intimă a talentului său.

In nuvela „Vânt de Octombrie" ni se spune de doi prieteni, Grigor Eronim și Pavel Botez, cari fără să știe unul de altul se întâlneau într'un parc — n'are importanță dacă aevea sau în închipuire doar — cu Iubita ideală „mult așteptata" sau „mult visata". Nici Grigor Eronim, nici Pavel Botez nu-și vorbiseră vreodată. Unul îi spunea *Solitara*, altul *Azuria*, fiecare pentru el însuși. Dar într'o zi, Iubita se sinucide și unul din îndrăgostiți o găsește moartă pe o bancă din parc. Cu tot amănuntul concret al morții și al scenei de un macabru grotesc în care femeea e dusă pe brațe de trecători la ambulanța salvării, realitatea rămâne mai departe covârșită de semnificarea tragică a faptului de conștiință trăit de Eronim Grigor, de acea proectare peste aparențele concrete, a sfâșierii lui lăuntrice. Sunt câteva pagini de o forță lirică și o intensitate extraordinară în care identificându-ne cu suferința neîncăpută și inexpresibilă a îndrăgostitului trăim noi înșine procesul halucinant al *irealizării* realității, în care peisajul fizic, gesturile oamenilor și motivările lor se recompun într'o priveliște inedită, cu o mirare nouă:

„Căzu o frunză, căzu a doua, și încă una și alta și alta. Toată grădina se prăvălea. Copacii se sgâlțâiră din pământ și scârțâiră. Statuile tremurau și implorau veșnicia. Era în toate, până în cădăcini, o cădere generală, o descompunere unanimă. Sărbătoarea agoniilor din Octombrie. Uite o frunză, uite un om spânzurat, uite o sticlă cu vin. Toamna! Octombrie! Agonia cea mai regească. Nici soare, nici noapte. In spațiul acela sfâșietor se abătea propriul timp al lui Eronim Grigor, timpul în care dorea numai să moară și să uite. Oamenii i se părea că merg ca maimuțele, fiecare ducându-și în spate Crucea. Un copil se aplecă să ridice o frunză.

Nebunule, n'o lua! îi strigă Eronim. E plină de lacrimi și suferință.

Copilul se uită înfricat spre el, totuși o ridică

O fată frumoasă își înălțase fața în sus, ca să se îmbete de căderea frunzelor.

— Nu, halucinato! îi strigă Eronim Mai bine acoperă-ți o brajii. Toamna îți va lăsa pe buze și pe tâmple peceți negre și nimeni nu te-o mai iubi.

Fata aceea frumoasă se uită la el înfricată, dar continuă să-și înalțe fața mai sus".

In parc, dinaintea băncii pe care murise Iubita, cei doi îndrăgostiți așteaptă mână în mână, covârșiți, apariția ei pe care în acea atmosferă de învălmășire aprigă a dorului și halucinație a simțurilor, o așteptăm împreună cu ei:

„Se isca de undeva din necunoscut un parfum tare de miresme streine, care se apropia îmbătător și adormitor. Extazul în această stranie revelație, creștea cu cât mai clar se auzeau pașii spiritului ei liber...

Amândoi își înălțaseră privirile înspăimântați, strângându-și tot mai mult mâinile. S'ar fi putut crede că e o fază de nebunie latentă dar nu, căci ea era cu adevărat. Venea plutitoare și ușoară, zâmbind. Toţ în veminte roșii, tot uimitor de frumoasă, dar atât de vie că amândoi îi fugiră înainte s'o întâmpine

— Solitara!

— Azuria! strigară ei înfiorați, așteptând să le răspundă

Frumoasa necunoscută se apropia neșovăind și cu fiecare pas mai înspre lumea lor, creștea nemărginirea în jurul ei Era atâta măreție în umbletu-i regal atâta puritate, că și arborii se închinară, statuetele își plecară capetele și păsările îi sărutau hainele.

— Cine ești?, răspunde-ne, cine ești? strigă înebunit nefericitul Pavel Botez.

Ochii îi scăpărară, glasul se sparse uscat. Ea se afla doar la doi pași în fața lor, luminătoare ca o stea de sus și majestuoasă ca o regină. Doamne, de unde ai răsărit-o și cum de-ai creat-o anume pentru noi? Cine ești?

— Sunt Iluzia! răspunse zâmbind frumoasa necunoscută".

Ca acestea sunt încă multe pagini în *„Straniul Paradis"*, asupra cărora cititorul va reveni recitindu-le cu același interes pasionat cu care ne întoarcem mereu însetați la esențiala Poezie ca și cum ar fi vorba de propriul nostru destin, — după ostenitoarele rătăciri dealungul prozelor diverse.

MIHAI NICULESCU

Note românești

PUSTIUL ROȘU

se numește romanul cunoscutului poet *George Ionașcu*. Apărută zilele acestea, cartea lui George Ionașcu înfățișează cititorilor un număr de episoade dramatice, cuprinse în perioada 1939—1941, toate gravitând în jurul evenimentelor ce-au precedat invadarea Bucovinei de nord, trecînd apoi la suferințele de tot soiul cauzate de scurta stăpânire bolșevică și terminându-se în vara anului trecut.

Eroii romanului *Pustiul roșu* se detașează din filele volumului, trăind intens o viață sbuciumată; faptele descrise de autor sunt pline de veridic și nu lasă niciun moment să se vadă excesul de imaginație la plămădirea acțiunii; George Ionașcu a trăit el însuș o bună parte a cărții acesteia ieșită dintr'o tragică experiență personală.

PRĂVĂLIA DIAVOLULUI de MIRCEA STREINUL

Peste câteva zile va apare „PRĂVĂLIA DIAVOLULUI", roman în două volume, de Mircea Streinul. Acțiunea primei părți a acestui roman începe în jurul anului 1900 și se termină cu intrarea în acțiune a României, alături de Germania, împotriva Rusiei Sovietice. Dealungul celor 900 de pagini a primei părți, autorul încearcă să redea opoziția om — moarte în toate straturile sociale. Halucinantul episod al retragerii din 1940, zilele sumbre ale dominației bolșevice, precum și dorul de țară al celor cari nu se putuseră refugia la timp, sunt redate cu multă sinceritate.

IN NUMĂRUL VIITOR

vom publica, în continuare, interesantul reportaj „Tipuri bucureștene", al colaboratorului nostru Paul I. Daniel.

SUNT

sau nu traducerile acaparante îndepărtând literatura națională, iată o problemă care ne preocupă astăzi, într'un chip foarte desvoltat.

Se scrie mult împotriva lor, iar unii le iau apărarea, dar nu s'a ajuns încă la o părere definitivă cari să definească rostul lor. Și totuși chestiunea este pe cât de însemnată, pe atât de delicată.

Pentru ce?

Pentrucă tirajul cărților traduse se menține, cu o uimitoare hotărîre ridicat, pe când lucrările originale sunt veșnic privite cu îndoială.

Publicul cititor nu este întotdeauna fin și priceput. Totuși permanenta lui simpatie pentru traduceri ne poate da de gândit.

Nu se va fi pricepând el cine știe cât, dar cum se explică faptul că urmărește cărți de autori ca Sigrid Undset, Zischka, Schenzinger, Charles Morgan, etc., mai de grabă decât alte opere, pe cari nu le vom numi pentru a nu aduce prejudicii. Oricât de incult ar fi cititorul, faptul totuș e ciudat. Mai cu seamă, când sunt și alte exemple cari ne ajută în părerea noastră: Un port la Răsărit a d-lui Radu Tudoran, a epuizat prima ediție în câteva zile. Și nu este nici traducere, nici adaptare.

Această carte n'a fost îndepărtată de pe piață de vreo traducere.

Putem atunci să ne întrebăm: traducerile îndepărtează de operele originale, sau acestea atrag traducerile?

TOTUȘI

traducerile nu sunt redate totdeauna într'o formă excelentă (?!).

Credem că nu s'a uitat „cazul" unui celebru roman care a trebuit să fie retras de pe piață din pricina traducerii dezastruoase. Fenomenul acesta este însă, într'o măsură oarecare, generalizat — deoarece cu mici excepții traducerile din literaturile străine sunt pur și simplu catastrofale. Orice carte din acestea poate fi — vai! — cetită cu creionul roșu în mână...

Una din excepții, este romanul „Jenny" de curând apărut în librării. D. George Ciobanu, traducătorul romanului lui Sigrid Undset, care a dat dovadă de foarte multă pricepere și de simț literar, ni se plângea zilele trecute: Mi-e cam teamă să nu mă ia la bătaie confrații-traducători care se vor vedea... nedreptățiți de traducerea mea.

Stând și judecând drept, are omul dreptate.

Dar ni se pare că și „genul" inaugurat de ceilalți va trebui să dispară...

ETCAETERA...

SCRIE IN CAPITALA...

Un colaborator al revistei noastre, ploieștean get-beget, se afla ieri la prânz într'o bodegă, din orașul cu statuia libertății, cu câțiva dintre publiciștii locali.

Până la orele... douăspe trecute fix, se consumase cinca una sută sticle mari cu bere „Azuga".

Spiritele erau oarecum înfierbântate de 0,25% tărie a berei și fiecare crezu de cuviință că e cazul să se laude cu revistele și ziarele la care colaborează.

La un moment dat unul dintre cei de față se adresează poetului Florea Voican, fostul colaborator al „Biletelor de papagal", care nu mai contenea cu elogierea propriului său scris.

— Ce tot te lauzi, mă, că scrii? De cinci ani, n'am mai văzut un rând scris de tine în revistele și gazetele locale.

— Pardon! îi răspunse cu dispreț poetul. Eu nu scriu la fițuicile voastre, scriu în Capitală.

— Are dreptate, mă! interveni colaboratorul nostru. Voican nu minte. L-am văzut cu ochii mei scriind toată ziua... cărți poștale și scrisori recomandate...

ȘAPTE PITICI...

In aceiaș zi și la aceiaș bodegă, Florea Voican, poet și adept convins al lui Bachus, ca să dovedească celor prezenți că poeziile lui întrec cu mult, în calitate, pe ale altora, citi o poezioară gingașă, scrisă pentru cei mici. Versurile începeau cam așa:

„Șapte piticei
Toți cu iminei,
In mare alai,
Pornesc prin susai", etc., etc.

După ce termină de citit, umflă o sticlă de pe masă și turnă tot conținutul pe gât.

— Ei? Așa e că-i grozavă? întrebă poetul, ștergându-și gura cu mâneca hainei.

— Bună, Voicane! strigară cu toții.

Un minut mai târziu, colaboratorul nostru rupse de pe masă o bucată de hârtie, pe care scrise în grabă câteva versuri și citi:

Șapte piticei,
Toți cu iminei,
Văzând că tu bei,
Până devii clei,
Și când cânți faci pâs,
S'au pornit pe râs
Și-au făcut pe ei
Sărmanii de ei!...

Efectul fu catastrofal. Voican, neputând suporta ironiile, trânti sticla de dușumea, strigând:

— Ești un animal!

— Ce fel de animal sunt? întrebă, naiv parodistul.

— Oaie! Că ești prost ca ea!

Celălalt improvizează imediat acest catren:

Din câte animale sânt
Pe fața întregului pământ,
Doar oaia-i slăbiciunea sa:
Fiindcă ea veșnic strigă: „bea!"

IN ULTIMA VREME

anticarii au devenit cei mai căutați librari. Fiindcă, spre deosebire de alte timpuri, acum se desfac mai multe biblioteci dar și pentrucă în marile librării, nu găsești totdeauna ce cauți. Cărțile cele mai felurite, uneori în legături elegante, au devenit obiecte de mare circulație. Din nefericire, și prețurile lor s'au urcat în raport cu cererea. De multe ori vezi doritori să cumpere ceva, uitându-se cu durere la un inabordabil preț așezat pe o copertă atrăgătoare: Balzac în ediția Pleiade (rarități) Pascal, Voltaire, etc.

Zilele trecute, s'a vândut un Stendhal în ediția Pleiade cu 3000 lei. Și era vorba numai de Roșu și Negru.

Autorul acestor rânduri cerea anticarului (dela care a surprins acest preț) ediția operilor lui Minulescu și nu o găsea.

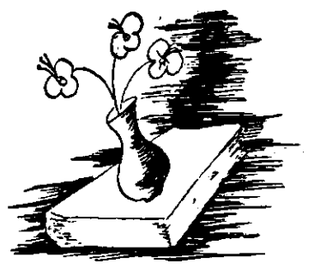

N'ar fi oare bine, în acest caz, să se revizuiască și unele tipărituri românești? Față de o cerere atât de mare de cărți, este trist să nu putem găsi cel puțin autorii români și acum să fie făcuți „mai" cunoscuți.

ȘEZĂTOAREA LITERARĂ

dela Chișinău, care a avut loc Duminică 14 Iunie 1942 în sala Teatrului Express, pune încăodată problema festivalurilor culturale și scriitoricești în provincie. Numai pentru fixarea raporturilor de cunoaștere între marele public și scriitorii cunoscuți doar din cărți, dar îndeosebi pentru propaganda națională — mai cu seamă în orașele provinciilor de curând dezrobite. Este o chestiune care ar trebui să dea de gândit atât forurilor superioare de propagandă, cât și Societății Scriitorilor — care într'o strânsă colaborare ar putea ajunge la rezultate demne de toată lauda.

Sunt câteva amănunte care trebuesc amintite, referitor la șezătoarea dela Chișinău. Propusă și având loc sub auspiciile Ministerului Propagandei, pentru care d. Al. Bădăuță — Secretarul General al ministerului merită toată recunoștința, șezătoarea a prezentat un interes surprinzător. In imensa sală a Teatrului, scriitorii au fost așteptați de aproape 3000 de auditori — în fața cărora s'a desfășurat un variat și bogat program literar. Caravana, sub conducerea poetului D. Iov și a Pr. George A. Petre — compusă din George Dorul Dumitrescu, Teodor Al. Munteanu, Laurențiu Fulga, Al. Raicu, Constantin Salcia — a fost mărită de prezența scriitorilor basarabeni N. Dunăreanu, Sergiu Matei Nica, Sabin Velican, V. Țepordei, Sergiu Roșca, Iorgu Tudor, etc.

Dar, asupra acestei șezători vom reveni cu un amplu reportaj săptămâna viitoare.

Roșiorii-de-Vede

E-o viață-aici, mai vânătă, mai stinsă
In burgul vechi de care îmi legai
Adolescența mea trudită și învinsă —
Năvod de stele, vis și putregai.

Imi pare toamna mai fără conture
Cu miros de rășini și de inert
Decât aldată barca ei ușure
Ce reteza nădejdile pe sfert.

Alți oameni defilează pe'nserare
Ca să-și înghită porția de timp.
Burghezi mărunți, ei nu duc în spinare
Nici besne mari, nici țăndări din Olimp.

Incătușat pe-o rână în restriște
A amuțit și parcul ca un gând.
Pe bănci nu'ncearcă nimeni să mai riște
Să-i gâtuie tristețile, râzând.

Și totuși câță pulbere subțire
Nu se cernea din soare pe aici.
O! burgul meu frumos din amintire
Azi parcă din cavouri te ridici!

ION PENA

Celei plecate în vis

In care floare să-ți ghicesc făptura?
In care ciripit de păsărică să-ți ascult
Sglobiul râs, ce-ți înflorea, demult,
Grădina-obrajilor și gura?

In care stea ți-ai pitulat privirea
Invăpăiaților tăi ochi ce-odată 'n Mai,
Au coborît toți îngerii din raiu,
Ca să aprindă'n mine — jar nestins — iubirea?

In care trestie, din toate, să admir
O boiului tău lină legănare?
Și 'n care buclă de lumini solare
Comoara părului să ți-o resfir?

Din care murmur de izvor primăverin
Să chem la mine caldul tău cuvânt,
S'oprească'n loc cumplitul vânt
Ce-mi bântue prin suflet nemilos, hain?

Și'n care sbor de porumbel, în astă primăvară,
Să urmăresc cum sufletul ți-l porți
Pe sub înalte, albăstrite bolți,
Pe cari cu diamante seara le presară?

Mi-ai fost cândva aevea și soare cald și'ndemn;
Azi urc, în dorul tău, numai Golgote;
Te simt în preajma mea în tot și'n toate
Și totuși despre tine nu am un singur semn.

CRISTOFOR VITENCU

CANTECE NOUI

Comentarii mici (II)

SUPĂRAREA POETULUI

A urcat scările redacției cu pălăria trasă pe ochi, purtând sub braț un caet. Pășea cu băgare de seamă, privind în jur, ca nu cumva să se lovească de vre-unul din oamenii care goneau pe săli. Când a ajuns în fața ușii, și-a potrivit nodul cravatei, apoi numai a bătut în geamul mat, încet și catifelat, ca nu cumva să deranjeze pe cei ce tăceau, credea el, în spatele lui. A intrat apoi cu aceeași catifelată modestie, întrebând de unul dintre cei ce se aflau întâmplător pe-acolo. Duvă ce s'a prezentat, cu scuzele de rigoare (și cât de inutile), pentru „deranj", a încredințat interlocutorului său câteva file detașate din caet. „Spre consultare, iar dacă nu sunt bune — la coș!", a ținut să mai adauge. Poesiile, au luat întâmplător calea coșului, pentrucă în afară de un „cer înstelat" și niște „ochi ca mura" nu mai era vorba de cine știe ce lucru nou.

...Eri a sosit la aceeași redacție o mică foiță dintr'un dulceag fund de provincie. Intâmplător, unul dintre cei ce erau acolo, a deschis-o și a dat cu ochii de două coloane subliniate cu creionul chimic. Injurii la adresa revistei a cărei ospitalitate o ceruse — și mai apoi, la aceea a omului care îi cercetase manuscrisele cu o înțelegere, pe care nu o acordă niciodată acelor ale sale.

Cetindu-i invectivele, „maestrul" (!!) de până mai eri a avut doar o singură părere de rău: aceea că stilul micului pamflet nu era cine știe ce măestrit — ci dimpotrivă, clămpănea din toate încheeturile, și încă la fiece rând...

NOTĂ DESPRE GRABĂ

O remarcă pe care de multă vreme încă vroiam s'o facem, este aceea că o mare parte din materialul pe care-l primim la acest colț, este conceput sub tristul și neesențialul semn al grabei. File întregi, smângălite în fuga condeiului, improvizate aproape, se îngrămădesc una peste alta, anulându-se prin nestatornicia pe care chiar autorii lor le-o imprimă.

Dela poesie la trudă (adică la artizanat) nu e decât un singur pas, pe care nu fiecare știe însă să-l facă și să-l respecte. O spunem aici sincer și răspicat că niciodată nu vom da curs unor astfel de producțiuni, mai ales când ne gândim la Poetul, care în cine știe ce colț al zării, șterge pentru a suta oară o virgulă, ca s'o așeze în cele din urmă la vechiu-i loc, la fel de stângaci și de incert. Graba omoară poesia.

Spunem aceasta cu tragicul sentiment pe care uneori ți-l dă o revelație, o spunem mai cu seamă gândindu-ne la o prezență care până și în clipa de față — cu mult dincolo de noi — ne mustră cu un zâmbet pe cât de iertător, pe atâta de trist.

UN POET APARTE

este poate domnul D. Missir, care și-a intitulat volumul de debut: „Macabre". Va trebui să spunem că acest simbol este căutat, cel puțin într'o măsură oarecare, dar singularizarea pe care și-a impus-o poetul este un semn care trebue remarcat. Când destui cântăreți ai liricei noui cântă elanurile vajnice și impetuoase, în chip de liliac, d. D. Missir, cântă oase cadaverice, femei moarte, umbre stranii și parcuri halucinante. E drept că o doză de romantism nu poate fi exclusă din acest cosmos, dar aerul poesiei d-lui Missir este interesant în măsura în care e singular. Marii lui înaintași, Poe, Baudelaire, Nerval și Chamisso au frecventat cu o cu totul altă temperatură aceste zone, dar niciodată lucrurile nu pot fi epuizate.

Așa că volumul d-lui Missir e un mic tot din care lectorul atent nu se poate să nu rețină cel puțin ceva.

ȘTEFAN BACIU

N. B. — Manuscrisele se trimit la redacție, menționându-se pe plic: pentru Ștefan Baciu. Și răspunsurile: *Arist. St., Al. T. T., V. P. Nect., L. C. I. Har., Melinte V. A., El. Slăv., P. Mirom., Nicola, A. Firavu, Virgil Const., M. Gh. G., Radu Căl., L. C., I. G. Poiană*: Nu! *Șt. A. D.*: Da. *Sandu D., M. C. Pit., M. Miasn. I. Scut.*: Altele.

BCU Cluj / Central University Library

Văile mele

Mamei și surorilor mele Piereta, Poleta, Ioana

de GEORGETA MIRCEA CANCICOV

II

Treceau doi flăcăi nanți și voinici pe drumul dughenelor, ținând în brațe fiecare câte un mielușel alb. Se uitau în dreapta, în stânga să caute mușterii.

— Cââât le daiii, întreabă Hainik.

Băeții își vedeau de drum, se făceau că nu aud.

— Cu cââât? Nu auzițiii? Ce trășețiii pe aicea dacă nu vindeți? Haiii! Cu cââât, nu auzițiii haiii?

Grigore răspunde fără să întoarcă capul:

— 300 lei bucata.

— Cu pielișicăăăă? Dacăăă le dați cu două și pielișicăăăă, le iau eooo.

Băeții s'au făcut iar că nu aud.

— Hai treiii suteee.

Mieii erau frumoși, încârlionțați și blânzi. Crescuseră cu copiii și dormeau pe pat cu ei.

— Haidăăățiii în provulie, să maiii vooorbim.

— Aesta e prețul, nu mai avem ce vorbi.

— Bine, domn Grigore, dar să-i cântăriii'm.

— Fără cântar, dacă-ți place, dacă nu, hai Niculae.

— Nu, nu vraiii de mini, di ci v'ați supurat dijaaa? Puftiiim!

Băeții au pus mieii pe cerdacul lui Hainik. Mieii au început să sbiere:

— Bheee, bheee și alți miei răspundeau din ograda lui Hainik.

Hainik cumpărase mulți miei ca să aibă de tăiat pentru Paști. Lacom, i-a ridicat de picioarele dindărăt ca să vadă dacă sunt grași. Mieii aveau ochii înspăimântați și sbierau de-ți rupeau inima. Se adunaseră la căsăpia lui Hainik jidani tineri, bătrâni și copii, ca să vadă târguiala. Deodată Hainik a trântit mieii într'o parte ca o bestie. Mieii blânzi s'au speriat de lovitură și fugeau acum pe cerdac alunecând. Hainik le-a mai tras și un picior ca să se astâmpere și săracii s'au ghemuit unul în altul într'un colț de cerdac. Răsuflau iute și aveau capul plecat, uitându-se cu ochii mari într'o parte, spre băeți.

— Așaaa scumpiii, nu știu dacăăă am să pot vinde carneee până mâinii, nu știu zouuu!

— Ia lasă-mă, domnule Hainik, nu cumva vrei să ne spui că ai plătit scump? De pomană i-am dat!

— Mersiii, de așa pomană! Arhendatotăn aran, înjura pe jidovește și număra paralele în palma băeților.

Când Grigore și Nicu s'au întors spre drum, mieii au luat-o la fugă după ei. Hainik i-a prins de picioare, i-a svârlit cu răutate la locul unde-i pusese adineaorea.

— Chiar dacă vă ruuup picioarele nu-mi mai pasă, că nu maaai aveți neeevoi să fiți sănătoși de acum. A mițiăh! a mițiăh! spunea jidanul pe evreește. Afacere bună.

Mieii sbierau după flăcăi ca după oi.

Meee, meee!

Deodată, pe drumul umezit de vremea primăverii, se aude un tropăit de cal. Pavela, una din tinerele boeroaice ale conacului din Poeni, vine la Sălceni să-și ridice scrisorile dela Poștă. Așa făcea pe orice vreme, în fiecare zi, iarna și vara.

— Cea mai iute dintre dudui, spuneau oamenii.

Mereu se sfădea cu jidanii și le căuta pricină. Era călare pe un cal măreț, negru și lucios. Pavela era înaltă părul castaniu și ochii de căprioară.

— Ce-i cu voi, măi Grigore?

— Păi, am vândut mieii la casap.

— Ce? și i-a tăiat?

— Nu a avut încă timpul, cred.

— Cum? Mieii cei frumoși?

— Da, duducă.

— Păi, nu ți-am spus că ți-i cumpăr eu?

— Ne-am gândit că aveți și matale și ce să mai cumpărați, dar zău dudue, îmi pare rău de mieluță.

— Cum, și mieluța? Ia lasă-l pe mine. Târtanul dracului. Haideți după mine!

— Păi... duducă... am luat banii.

— Ce bani? Ii dau eu bani. Haideți!

Băeții s'au luat după cal. Au ajuns la Hainik. Pavela a strigat către crâșma lui Lupu:

— Ia ține calul, moș Ghermane!

Pavela a sărit de pe cal.

— Păi sigur, duducuță.

Moș Gherman pădurarul ieșea din crâșma lui Lupu. Era roșu la față și avea poftă de vorbă. Venise cu baba-sa să târguiască pentru Sfintele Sărbători.

— Hai moșnege, că se face târziu.

— Cum fimeie, pot să las calul duducăi de capul lui? Să se sperie? Doamne ferește!

— Da'ce, să-l ție un flăcău.

— Ce să pue mâna flăcăul? Se pricepe el la cai, cum mă pricep eu? Trebue putere! Is os bătrân!

— Păi tocmai că ești os bătrân, nu te băga în treghile tinerilor. Să-ți deie calul un picior, în șanț te lasă.

— Ia fugi de aicea! Și ce vorbești așa tare?

— Hă, hă, hă, râdeau oamenii de pe podețul lui Lupu. Lasă-l mătușe, că-i tânăr.

— Ia uite, vezi mietale, că râd de tine, dacă ești de...

— Du-te singură la târgueli. Mie nu-mi trebue nimic.

— Păi, dă-mi banii.

— Nu am.

— Fii cuminte, omule.

— Nu am bani, ai înțăles?

— Uite, domnule! S'a zăghit moșneagul. Cap de bostan ce ești!!!

Mătușa Petrăchioaia a plecat de lângă Moș Gherman, foarte supărată. Iar el a început să cânte între dinți, își pusese brațul în frâul calului și își răsucea o țigară cântând agale:

„Lasăăă luuumea să vooorbească̆ăă
„Luuumea este răăă"...

și se chitea pe vine și uitându-se spre baba lui când spunea „lumea este răăă"

„na, na, ni, na, nă, na, ni, na, na
„și-am s'o frâng în brațeee
„uite așaaa"

se chitea iar și se uita spre drumul pe care-o luase baba lui, făcându-i de departe „sâc", „sâc", împreunând amândoi pumnii.

— Hă, hă, hă, râdeau oamenii de pe podețul lui Lupu. Da'ce-i, Moș Ghermane, îi faci în ciudă mătușei? Pe cine ai s'o strângi în brațe, moșule?

In timpul acesta se auzea o mare ceartă la Hainik. Glasul lui era mai puternic și de o obrăznicie nemaipomenită.

— Adicăăă, ce vraiiii, să-mi ieiii marfă îndăăărăăăt? Asta este impusibiiil!

— Ia ascultă, măi târtane, dacă nu-mi dai mieii, intru cu calul peste tine.

— Făăă astăăă, și-ai să vezi ce are să pățească caluuu...

— Măi Grigore, ia caută mieii!

Mieii erau după ușă, legați de picioare și suflau greu.

— Unde sunt, domnule Hainik, spune frumos, că duduca ți-i plătește.

— Nu-mi trebuuui baniii, ai auzit? Nu dau marfă a meee. Ai pricepuuut?

— Ia ascultă Hainik, spune Pavela, dă mieii și vorbește frumos.

— Ceee, eouuu, nu vurbesc frumooos? Da dumita vurbești frumooos cu mineee? Ș'apoi eu sunt în drepturileee meleee. Nu dauuu mieiii, iouuu vurbesc frumos.

— Domnule Hainik, fii cuminte, c'o pățești, spune Grigore.

— Nu am ce păăățiii. Asta este a meee!

Pavela și-a pierdut răbdarea și a strigat la el:

— Lasă vorba Hainik, și i-a trântit o înjurătură de surugiu.

— Na, asta este iligant? Cuuum vurbeștiii așaaa? De mic cooopilăăă ti cunosc și așaaa păraleee multeee a cheltuit mamăăă cu voi la Păris! Păcat de avereee perdutăăă, mai bineee o arunca la rupăăă.

Altă înjurătură i-a tras Pavela și a eșit pe ușă.

Apoi a venit cu calul pe podeț, tras de dârlog, tropa, tropa. Era un sgomot de parcă se tăvăleau poloboace pe podișca lui Hainik.

— Astumpuru-te!

Numai capul calului a intrat în odaia puturoasă cu miros de carne crudă, împuțită.

— Astumpuru-te! Ce crezi că mie mi-e fricăăă?

Hainik s'a dus după tejghea.

— De ce nu mi-aiii plătit oaseleee, care le-ai cumpurat păntru câini deunăziii? Ai lăsaaat datorii pi șocolată la Pomană și la Meyer ș'acumaaa vraiii să faci cu mine jocă as'ăăă, nu merjeee cu mineee, nu merjeee!

Pavela iar l-a înjurat pe Hainik:

— Taci, că-ți dau dugheana jos, obrăsnicătură, harhăre.

— Uite mieii, strigă Grigore. Hai c'aveți zile! Nicu și Grigore și-au luat mieii.

Pavela, în timpul acesta îl ațâța la vorbă pe Hainik. El rămânea tot după tejghea și se uita cum luau mieii.

Pavela, liniștită, dădea zahăr calului în palmă.

— Hoților, bandiților, pezevenchi, golani ci sunteți, stați binișor, nu prădați!!!

Deodată Hainik a început să vorbească ca înebunit, de abia înțelegeai ce spunea:

— Asta este treabă de boeroaicăăă? Pfui! Rușinăăă!

— Taci, Hainik!

— Iaca nu taaac, nu vrauuu să taaac. Ș'apoi și vrai cu mine? spune Hainik, din ce în ce mai obraznic și iute. Dijaba a cheltuiiit cu educațiii, c'așa obrasnic n'am auziiit. Dacă ați făcut datorii la Părilis, nu era să faceți în Sălceni! Și tocote patru sunteți fără milăăă.

Pavela râdea de se prăpădea, văzând în ce hal era Hainik.

— Eu sunt acasă la mine, și sunt stupun.

— Frumos stăpân, n'am ce zice.

— Di ciii răăăzi, nu ai diciii! Să plungi mai bine, asta se cheamăăă furt rușinos și la rumuni și la jidani.

Grigore și Nicu în timpul acesta au eșit pe ușe și-au revenit iute înapoi fără miei.

— Haideți, măi băeți, că se obrăzn'cește musu Hainik, din cale afară, spune Pavela tot râzând.

Nicu stătea lângă tejghea. Hainik avea spume la gură și bolborosea înainte:

— Și săracă mamaaa looor a vundut pumânt ca să-i plătească datorii, frumooos? Asta cum se cheamăăă? Eo zic la ele acumăăă șarlataneee, cupiii făăăăă un gram di mintii.

Nicu s'a repezit la Hainik și l-a ridicat de cureaua dela pantaloni în sus și i-a spus:

— Dacă nu taci, domnule Hainik, îți dau drumul de sus.

— Șăzi, nu fă crimăăă! Ghivaltăăă! Ghivaltăăă! Săăărițiii omini buni! Stăi binișor, domn Nicu.

Nicu îl ridică din ce în ce mai sus și l-a așezat cu burta dea'ungul tejghelei, tot ținându-l de curea. Hainik dădea din picioare. Roza, din când în când, deschidea ușa și spunea:

— Mă duc la postuuu de jandarmiii! Și iar închidea ușa degrabă.

— Dă drumul domnuuu Grigore scooote mâna după mineee, ai înțules? Măgar ce eștiii. Ticăloșșii...

— Așa? Hai atunci!

Și Nicu cu palma cealaltă i-a tras o bătae sănătoasă pe partea cea mai rotunjită, râzând: să înveți altădată să mă faci măgar... Țipând, Hainik zicea:

— Nu pi dumita te faceam magar. Lasă-măăă! Lasă-măăă! Ci crezi că reușești să mă exaspirezi, să nu crezi.

Hahamul venise și stătea în ușă, uitându-se liniștit chipurile, dar cu ochii îndrăciți, stupind sâmburi de bostan.

— Știeee numai să hrănească̆ăă câ nii aeștia păcătoși și hoții, care fură mai rău ca lupiiii flumunzii. Așa de răuuu se poartă întotdeauna cu mineee, duduca di la Poeni! Dăunăzi a dat drumuuu la toati păsările din cușcăăă care cumpărasem păntru negustorieee ș'au sburat pe toate copetișurileee târgului. Așa arugantăăă nu au vizut ochi meiii! Zic-zeu. Cum, uom butrân să fug după elece? Se poate așa civaaa? Iaca, am pierdut aproapiii două miii lăiiii, asta este frumooosss? Acei mai nemiloși cu mini sunt Pavela și Ioana. Atâta tot, zic-zo!

— Cum le spui pe nume, domnule Hainik? Să te audă, apoi să știi c'ai s'o pățești și mai rău? — Vuăs? Vuăs?

— Diceeee, ce lucru mareee este astaaa? Da'ce? La rejină Angliei nu se spune „Victorie", fără să spune mereu rejină? Di ce să se suuuperoee? Atita tot, zic-zeu.

Nicu îl lăsase de curea și Hainik s'a dat jos de pe tejghea, de parcă nu se întâmplase nimic. Vorbea cu pumnii strânși ca să-și arate supărarea.

— Dăunzi m'a spiriat așa de rouuu, venind pe drum, astăăă de afarăăă — și a arătat pe Pavela cu brațul — care vurbește cu pădurarul, m'a ajuns cu botuuul de la cal pe ceafă meee. Așa m'am speeeriat, c'am sărit în rupăăă. Puteam, Doamneee fireșteee, să-mi ruuup civa. „Să-mi dai banii, că spui domnului Prifect!" striga el tare ca să audă Pavela de afară.

Pavela a intrat în prăvălie și îi spuse râzând lui Hainik:

— Rămâi sănătos! Orivoar musiu Hainik, la revedere!

— Ce, nu ai să plueștiiiiii?

— Nu, c'am auzit obrăzniciile pe care le-ai spus. Sbierai ca porcul!

— Ci, am spuuus ieuuu civa? Vuăs? Minciuni, zic-zeu, și se uita către băeți. Am spus numai că datorești parale la Pomană pe șocolată și c'ai dat oase la câine asta scârbos. „Mai erenvortăăă!"

— Du-te'n...

— Na! Vuăs? Oi. Asta e frumos d'acum? E, veeezi că iarăăă mă superi?

— Atâta supărare să-mi dea Dumnezeu Sfântul. Dacă nu făceai gălăgie, plăteam mieii de două ori mai mult.

— Să nu-mi plutești de douuuă ori mai mult! Să plutești, ti rog curect. Ci cupil eștii! Și te cunosc de când erai la țâțăăă, șiii veneai cu mâncăăă pe ici, ciii cumitiii și frumos erai! Și Rosă, soție, vă dădea roșcovi și cucușei, ah, vei, ci schimbare!!! Ca un înjăr erai. Și trăiai așa cu mânuțele către mine și Hainik arăta cu mâinile lui cum făcea Pavela când era mică.

— Gura, Hainik, că te urc pe cal, și te duc în direcția râpei, taci! Ia! Urcați-l măi băeți pe Șoimu.

— Na, na, asta nu — niciodată, că fac morteee de om.

— Ce spui toate parșiveniile astea mincinoase? Crezi că o să-mi fie milă de tine? Casap pucios ce ești!

Pavela a eșit din prăvălie, s'a urcat pe cal și a strigat din drum lui Hainik pe jidănește:

— A mițiăh, a mițiăh.

— Ce obraznică fatăăă! Era în stare să mă urce și pe calu aesta rou și piriculos, u crimă ar fi fost — săracă Rozăăă, văduvăăă rumunea!! Oi vei! Hainik vorbea plângând aproape.

Hahamul a intrat la Hainik, apoi au eșit amândoi pe podeț și se uitau, negri la față și ciudoși, cum urca Pavela dealul. Băeții mergeau cu mieii în brațe, râzând după cal, făcând vorbă cu Pavela.

Câțiva oameni mergeau spre Poeni. Unii pe jos, alții în căruță.

— Ce faceți cu mieii, duducă?

— Ii dați din partea mea Mariei, pentru gemeni, finii mei. Mielul băiatului și mieluța fetei. Să-i aduci întâi acasă, să le pun câte o panglică la fiecare.

— Am înțeles, duducă.

— Vezi ce urât pățește omul, dacă-i obraznic, spune Grigore către Nicu.

— Da' ce crezi, c'a scăpat de mine, spune Pavela. Am s'o întreb pe mama dacă e adevărat că mă ducea la Sălceni când eram copil; de n'o fi adevărat, lasă-l pe mine.

— Nu-i adevărat, duducă, spun băeții. V'o spus asta ca să fiți mai domoală cu el. Păi, nu ne spune mama că duduca nu vă scotea nici afară, de frică să nu răciți, și era să vă ducă la Sălceni? In colb și în târtănime? Măi, al dracului jidan! Uite ce i-a trecut prin minte!

— Nu i-am tras deajuns, spune Nicu.

— Lasă-l mă, răspunde Grigore. Ar fi fost fericit să-l bați bine, nu așa, dar să nu-i iei mieii, târtan afurisit. Jidan porc, ce să mai vorbim!

Hahamul și Hainik se tot uitau la deal, cu mâinile în șolduri, făcând ochii mici și stupind amândoi foarte iute sâmburi de bostan, unul pe altul. Au stat un timp fără să vorbească, apoi Hainik s'a enervat rău.

— Și scandal! Ce arugantă, am su mă rog la sinagogăăă să cadăăă di pi caaal în rupăăă, să rupi gâtul, se rumue strumbăăă. Na, asta am să fac eo, și deodată repede și ciudos, Hainik spune ascuțit, plângând:

— Am să crăăăp de ciudăăă! Na !!! — ptiu copiil șarlătăn atâta tot, zic-zo!

●

Clopotele sunau ultima denie. Toaca dădea răspunsul. Dascălul Dudău se dădea iute jos din clopotniță, mai scutura un covor în ograda bisericei, se repezea apoi la toacă și iar în clopotniță și iar la un țol rupt. Își dădea pălăria pe cap, ba pe ceafă, fugind dela una la alta, apoi a început să cânte fârnâind în biserica întunecoasă, cu un capăt de lumânare, ca să vadă la citit.

— Mătușă Casandră, ia auzi pe Dudău cum miorlăe, tare a mai îmbătrânit și s'o făcut rău.

— Ei, așa-i omul când îmbătrânește. Ce vrai, Aristițo, așa suntem de acum, parcă voi tot tineri veți fi? Lasă, că nepoții tăi tot așa au să spue de tine mai târziu, că ești bătrână și încurci lumea.

Părinte'e nu venise încă. Aerul era cald. In amurgul roșiatic, pădurile pe dealuri se vedeau negre. Prin aerul umed de primăvară, venea miros de flori crude, abia ieșite de sub pătura de frunze. Rândunelele sburau și își căutau cuiburile, chiscuind în văzduh. Bărbați și femei su'au încovoiați dealul bisericei, că le era mai ușor la urcat. Femei, tineri, bătrâni, țineau câte o lumânare subțire, cu capătul învelit într'o batistă, ca să nu se topească ceara de căldura mâinii. Cornul pădurarului se auzea iarăș, ca anul trecut...

LUCIAN BLAGA ȘI PROBLEMA CREDINȚEI

(Urmare din pag. I-a)

țelor și speranțelor, al erosului său, mai mult, cu tot felul de a gândi rațional și irațional, mai mult chiar, cu tot felul de a gândi și de a simți magic".

Prin „auto-totalizare" și „auto-depășire" autorul înțelege minimum-ul și maximum-ul de religiozitate între care pendulează starea religioasă; expresia „în corelație ideală" (din definiția religiei) însemnează că procesul de auto-totalizare sau de auto-depășire a ființei umane și felul în care insul uman își revelează ultimele coordonate ale misterului, „se determină reciproc, și anume pe un plan ideal, adică așa cum o idee e în stare să determine ființa umană și structurile ei e în stare să determine conținutul și forma unei idei". Această corelație ideală e extrem de importantă pentru diferențierea fenomenului religios de cel metafizic „In creația metafizică nu intervine necondiționat procesul de auto-totalizare sau de auto-depășire a ființei umane. In orice religie, însă, se stabilește neapărat o corelație ideală între procesul de auto-depășire a ființei umane și chipul sub care se face revelarea coordonatelor existențiale".

Tot ceea ce e element arhaic într'o religie (motive mitice, magice, simboluri, acte rituale, etc.), se datorește aceluiași proces al corelației care angajează pornirile permanente ale ființei umane. (Arhaicitatea religiei — mai ales prin unele aspecte mitice și magice — a dus la falsa interpretare psihanalistă a religiei). Fenomenul religios rămâne astfel precis delimitat, fiind totdeauna sub semnul categoriilor stilistice, ca orice creație a spiritului uman.

Printre variatele și multiplele elemente ale religiozității, cel mai stabil este sentimentul „sacrului". Rudolf Otto a făcut din el esențiala categorie a oricărei stări religioase, desgropându-i semnificația originară. Sacrul sau „numinosul" cum îl mai numește Otto (dela „numen") apare astfel pentru sufletul omenesc ce sesizează obiectul religios ca „înfricoșetor"; de aici, o seamă de atribute care îl definesc: majestuos, de o ardoare devorantă, mirabil, fascinant, august. După Otto, categoria sacrului e esența religiozității. (Trebue să notăm că „sacrul" e o categorie și a obiectului religios ca atare, nu numai a stării religioase din subiect). Lucian Blaga ridică însă subtila obiecție că „ființa religiei nu consistă într'unul din elementele ei bănuit a fi constant între diferite elemente care toate, fără excepție, pot fi variabile". Prezența constantă a sacrului în fenomenul religios se explică prin aderența ce o are cu gândirea magică, gândire ce se pretează foarte ușor unei apropieri de misterul existențial. Rudolf Otto precizează că în evoluția pe care o suferă sacrul în vieața religioasă, el apare din ce în ce mai mult impregnat de elemente raționale.

Mutabilitatea sacrului care e supus transferului asupra altui obiect (un obiect se poate desacraliza, iar „sacrul" să treacă asupra altuia), face pe Lucian Blaga să ridice îndrăzneața ipoteză că „sentimentul sacrului are pentru existența ființei umane în orizontul misterului și în vederea revelării, același rol pe care erosul îl are pentru existența omului în lumea concretă și în vederea conservării ființei umane". (Notăm că această ipoteză ar avea sorți de izbândă numai în cazul când prezența și prioritatea „sacrului" asupra celorlalte elemente ar putea fi constantă și în metafizică, artă și știință, deoarece și acestea fiind creații culturale, au ca finalitate revelarea misterului. Afară de aceasta, va trebui să privim sacrul numai ca o categorie a subiectului, căci nu vedem cum el ar putea deveni — în sensul precizărilor lui Otto — o categorie a obiectului științei, de pildă).

Punctul nevralgic al concepției lui Otto s'ă mai ales în faptul că „de o parte el pretinde că sacrul angajat în vieața religioasă se pătrunde tot mai mult de elemente raționale, de altă parte el încearcă să echivaleze esența însăși a religiei cu sentimentul sacrului". Dar atunci când caută sensul primar al sacrului, Otto face o reducțiune spre irațional, în care „orice sublimare prin raționalizare și eticizare a sacrului e destinată să altereze religia în chiar esența sa. Punctul său de plecare e astfel negat de ultimele sale concluzii.

Definiția religiei propusă de Lucian Blaga are o înfățișare algebrică, după cum însuși mărturisește: „Algebrică, — întrucât în formularea ei intervin o seamă de termeni cari exprimă valori abstracte, cari de fiecare dată ar putea fi înlocuite cu alte mărimi". Caracterul acesta algebric e întru totul justificat și cu stringență cerut de faptul că fenomenul religios e determinat de factorii categoriali stilistici, care pot fi — și sunt — diferiți dela religie la religie. General, valabilitatea definiției blagiene e astfel evidentă.

Așezând factorii stilistici la baza religiei, Lucian Blaga se găsește pe o poziție opusă față de Nichifor Crainic, care urmărind problema stilului în cultură afirmă — în „Nostalgia paradisului" — că „Stilul în desvoltarea istorică a unei culturi e creația Bisericii". In fond, opoziția semnalată constă în faptul că autorul „Nostalgiei paradisului" privește stilul instituționalizat, osificat în forme, pe când Lucian Blaga îl privește genetic, în însăși structurarea sa, și-i precizează factorii care îl determină. Deaceea, când Nichifor Crainic afirmă că stilul instituțional privit ca „suma notelor caracteristice ale unei arte", „durează peste schimbarea oamenilor și a veacurilor, fiindcă aceste note sunt imprimate de anumite instituții cu o vitalitate permanentă și aceste instituții sunt Bisericile", — neglijează faptul că înainte de a fi impus de Biserică, acest stil a fost constituit potrivit unor categorii abisale. Astfel, stilul bizantin n'a fost creat prin impunere instituțională, ci s'a zămislit din aceste înclinări categoriale. „Religia—spune Lucian Blaga—poate să ocupe uneori un loc central în cultură datorită complexității sale, dar ea nu se poate substitui matricei inconștiente creatoare de stil căci ea însăși este supusă unei matrici și-i îndură tiparele".

Divergența de păreri pe care am semnalat-o la cei doi gânditori este însă o problemă tangentă studiului de care ne-am ocupat. Deaceea ne-am mărginit la a o aminti numai.

ION OANA

TIPOGRAFIA ZIARULUI „UNIVERSUL" BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU 23

Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. Nr. 24.484.939